

ΤΙ ΕΙΔΑ

ΓΜ 8069
(B12079)

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΝ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΝ ΜΟΥ.

ΛΟΓΟΣ

ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1859

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΣ Χ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ,

(Παρά τῃ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς, ἀριθ. 420).

1859

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

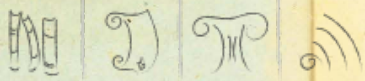

ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ.

Σώζεται πατροπαράδοτως εις ταῖς φυλαῖς τῆς Ἀσίας ὅτι ὕπνος θανάτου ὡς ἐκλείβει τοῖς ὀφθαλμοῦς τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος, οἱ μεγιστάνες του καὶ οἱ ἱερεῖς τῶν Ἱεροσολύμων τὸν ἐνδύσαν με ἐνδύματα τὰ βασιλικώτερα, τοῖ φόρεσαν τὸ χρυσοῦ διάδημα, ἔλαμπαν τὰ πετράδια τῆς γλαμίδος του· τὸ λείψανον ἔχυσε κάλλος ἀδιόγητον, ξανθὰ σχεδὸν ἐφαίνοντο τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς του, τὰ χεῖλη του ἔχον τὴν γλυκάδα τῆς νεότητος, δὲν ὄταν ἐστιχοῦργησαν τὸ ἄσμα ἁσμάτων τοῦ ἔβαλαν τὸ σκῆπτρον εἰς τὸ χέρι, καὶ καθήμενον εἰς πολῦτιμον θρόνον τὸν ἀνέβασαν εἰς ταῖς ψηλοτοπιαῖς τοῦ Γαβαῶν, εἰς τὸ σκῆνωμα τοῦ Μωϋσέως, φερισμένο ἐπὶ τὸ Σινὰ ὄρος, καὶ στημένο παλαιότερον εἰς Γαβαῶν. Ἠλθον οἱ Ἱεροσολυμίται, οἱ λαοὶ τῆς Παλαιστίνης, ἡ φυλαὶς τῆς Ἀσίας καὶ ἐπροσκυνοῦσαν τὸ λείψανον· οἴνεφα ἤρχοντο τὰ πουλιὰ τοῦ οὐρανοῦ ἡμερὰ καὶ ἄγρια, κοπαδιαῖς τὰ λεοντάρια, τὰ ἀρκούδια, οἱ ἐλέφαντες ἡ ῥάχες, ἡ ποδιαῖς τοῦ βουνοῦ ἀγὴν, μεδάνυκτα, δεῖλι στολισμέναις ἦτον ἀπὸ πανηγυριώταις. Ζῶα, ἄνθρωποι, θηρία ὁμοιάζαν ἓνα πολίτευμα· ἓνα ἔχον το προσκύνημα. Αἰῶνας αἰῶνων ἐβαστοῦσε τὸ πανηγύρι καὶ ἡ λατρεία· τέλος με τοὺς καιροὺς ζωῦφια ἐπίβουλα, σκοτεινὰ, ἔτρωγαν, ἔσκαβαν τὴν ψύχην τοῦ σκῆπτρου· ἐκούφωδε. Ἐνα πρωτὶ μονομιᾶς ἔπεσε τὸ σκῆπτρον ἀπὸ τὴν βασιλικὴν παλάμην, σκόνη λεπτὴ ἄφαντη ἐσωριάσθη εὐθὺς ἡ εὐμορφη κεφαλὴ καὶ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως. Ἐβρόντησε καταγῆς ἡ κωρῶνα, ἐχύθησαν τὰ πετράδια ἐλατῆρος· Ἐῖ καὶ οὐρανὸς ἔδοσαν σημεῖα τῆς καταστροφῆς, κίχαιευσεν ἡ πλάσις, σκοτάδι πνικνὸ, δύο

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΩΦΟΡΟΥ
 ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

A1.52.Φ4.0004

β'.

καὶ ἀνατολὴ ἐκείῃ ἀπ' ἀστραπαῖς καὶ βρονταῖς· εἰς τὴν ἀναλαμπὴν, εἰς τὸ σκοτάδι ἐμάχοντο ἄνθρωποι μὲ ἀνθρώπους, ἄνθρωποι μὲ θηρία, θηρία μὲ θηρία. ἢ ποδιαῖς τῶν βορρῶν ἐκατέβαδαν ποταμοὺς βροχὴν καὶ αἶμα, οἱ ποταμοὶ συνεπῆραν καὶ τὸ δαήνωμα τοῦ Μωϊσέως καὶ τὰ χρυσοῦφανα ἱερὰ ἄμφια τοῦ Σολομῶντος.

Oh voi, che avete gli intelletti sani,
Mirate la dottrina, che s'asconde
Sotto il velame degli versi strani (Dante.)

Τὴν περιτυλιγμένην τὴν σοφίαν
Ξανοίξετε εἰς τὰ λόγια τὰ θανυμάσια
ὅσοι τοῦ λογικοῦ κανχᾶσθε ὕγεια.

Τέλος τῆς ἀφιερῶσεως.

ΛΟΓΟΣ

ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ ΤΟΥ 1859

* Ἦμουν εἰς τὰ Μεδιόλανα (Μιλάνο), ὁ Ἀλύπης, ὁ Νευρίδης καὶ ἐγὼ φίλοι ἀχώριστοι ἔτυχε νὰ ἔλθῃ εἰς Μεδιόλανα ἕνας συμπατριώτης μας, ἦτον ἀπὸ τοὺς μεγάλους τοῦ παλατιοῦ τοῦ αὐτοκράτορος· ἦλθε νὰ μᾶς χαιρετήσῃ, κάτι νὰ μᾶς ἐρωτήσῃ τί, δὲν ἐνθυμούμαι. Ὁ Νευρίδης ἔλειπεν... ἀπὸ τὴν οἰκίαν. Ἐπέβαμεν εἰς ὀμιλίαις ὁ Πολιτιανὸς, τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς, εἶδε εἰς τὸ τραπέζι μου κείμενο ἕνα βιβλίον, ἄπλωσε, τὸ ἐπῆρε ὡς τὸ ἀνοιξε καὶ τὸ εἶδε, ἐχάρη, καὶ χαμογελῶντας μοῦ εἶπε· ἐπίστευα νὰ εὔρω βιβλίον τοῦ ἔργου σου, τῆς φητορικῆς σου διδασκαλίας, βλέπω ἄλλο εἶδος ἦτον ὁ Ἀπόστολος εὐχαριστήθη, ὡς εἶπα, ἐπειδὴ ἦτον νεοφώτιστος, πιστὸς τῆς ἐκκλησίας. — Τὸ περιστατικὸν ποῦ ἀκούετε, Κύριοι ἀγροαταί, ἐδυνέβη πρὸ 1400 εἰῶν. τὸ μεταγλωττίσω ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ ἱεροῦ Ἀύγουστίνου προχωρῶ εἰς τὴν μεταγλωττίσιν τῆς διηγήσεως τοῦ Ἀργίου. — Ὁ Ἀφρικανὸς συμπατριώτης μας ἔλαβεν αἰτίαν ἀπὸ τὸ ὄσιον βιβλίον καὶ μᾶς ἰστόρησε πόσον ὁ Χριστιανισμὸς ἀπλώνει, κυριεύει ταῖς ψυχαῖς· νέοι καὶ νέαις, ἄνδρες ἀρμάτων, ἄνδρες γραμμμάτων, φεύγουν τὸν κόσμον, ἀσηπτεῖον εἰς τὰ μοναστήρια, εἰς ταῖς σπηλι-

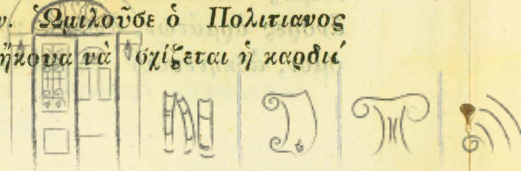
ΠΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

αἰς, εἰς τὰ δάση· καὶ μᾶς ἔλεγεν ὅτι, μία φορὰ ἦτον εἰς τὸ Τρέβερι, πόλιν τῆς Γαλλίας, μετὸν αὐτοκράτορα, συνοδοιπόρος του, καὶ, ἀφοῦ ἀπογενέθησαν, ἡ συνοδία μετὸν αὐτοκράτορα ἐπῆραν χάριν θεάματος εἰς τὰ παιγνίδια τῆς πόλεως, τὸ ἀμφιθέατρον τῶν μονομάχων· ὁ Πολιτιανὸς καὶ οἱ τρεῖς ἄλλοι φίλοι ἐπροτίμησαν τὴν περιδιάβασιν εἰς τὰ περιβόλια ἔξω τῆς πόλεως, καὶ, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς περιπάτους, οἱ φίλοι ἐχωρίσθησαν, ἐπήρασαν δύο δύο, οἱ δύο τῶν φίλων, ὅχι ὁ Πολιτιανὸς καὶ ὁ σύντροφός του, ἐντεθε περιπατῶντας νὰ εὐρεθοῦν εἰς τὴν θύραν ἐνὸς μοναστηρίου· ἀνεβαίνουν εἰς τὸ μοναστήρι· ἐκεῖ καθήμενοι, ἐπῆραν καὶ ἀνεγίνωσκον τὸν βίον τοῦ Αἰγυπτίου Ἀντωνίου εἰς τὴν ἔρημον· ἀναφαν· λέγει ἓνας τοῦ ἄλλου· Τί χασομεροῦμεν εἰς τὰ παλάτια τοῦ αὐτοκράτορος; τί κερδίζομεν; τί προσπαθοῦμεν; τὴν ἀγάπην τοῦ αὐτοκράτορος;... ἀλλ' ἡ ἀγάπη του καὶ ἀμφίβολο πρᾶγμα καὶ ἄστατο· ἔδῳ ἀφιερωμένοι, ἔδῳ ἂν μείνωμεν, κερδίζομεν ἐνθὺς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἡμεῖς, λέγει ὁ Πολιτιανὸς, ἐβράδυναζε, τοὺς ζητούσαμεν, ἐμαντεύσαμεν ὅτι ἐπῆραν εἰς τὸ μοναστήρι, τοὺς ἤϊραμεν· νυκτόνει, τοὺς εἶπαμεν, ὦρα ἐπιστροφῆς· σύρετε μᾶς εἶπαν, μᾶς ἐξηγοῦν τὸ ἀμετακίνητον τῆς γνώμης των· ἡμεῖς, μὴ φωτισμένοι ὡς ἐκεῖνοι οἱ δύο, τοὺς ἀποχαιρετήσαμεν, τοὺς μακαρίζομεν διὰ τὴν γνώμην τους, καὶ ἐφύγαμεν. Δύο νέαις, ἀρῆθωνιαστικαῖς τους, ὡς ἔμαθον ἔπειτα τὴν ἀπόφασίν τους, ἀφιέρωσαν νεότητε καὶ παρθενίαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· ἐδιάλεξαν καὶ αὐταῖς τὴν ἀρῆθωνία τῶν ἀρῆθωνιαστικῶν τους, διπλᾶ πισταῖς καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς ἀγαπημένους των. Ἰουλιανὸς ὁ Πολιτιανὸς καὶ ἐγὼ, γράφει ὁ Ἅγιος, ἤκουα νὰ ὁμιλεῖται ἡ καρδί-

μον· ἐσυλλογίζομουν ταῖς ἀνομίαις μου, μετ' ἐβασάνιζε μετάνοια· δεκαοκτὼ ἐτῶν ἤμουν ὅταν ἀνέγνωσα πρᾶτῃ φορὰ τὸν διάλογον περὶ ἀρετῆς τοῦ Κικέρωνος, μετ' ἐπῆρε ὁ πόθος της, μετὸν πόθον ἔμεινα, καλὸ δὲν ἐπραξε· δώδεκα χρόνοι ἀπέρασαν· ψευδοθησκεία, ἡ αἵρεσις τῶν Μανιχαίων, ἐθόλωσε τὸν τοῦν μου, ἔρωτες τοξεύουν τὰ σπλάγχνα μου, μετ' ἔπλανον τὰ μάτια μου, ζῶ εἰς τὴν ἀμαρτίαν. Δὲν ἔδειξα, οὔτε εἶπα τὸν πόνον μου, τὴν μάχην τῆς καρδίας, ὅσα ἦτον ὁ Πολιτιανὸς παρῶν· ἀφοῦ ἐφυγε, ὡς ἔξω τοῦ ἐαυτοῦ μου, πιάωντας ἀπὸ τὸ χεῖρ τὸν Ἀλύπη, ἄκουσες, τὸν λέγω, σηκόνονται οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀρπάζουν τὰ οὐράνια; καὶ ἡμεῖς μετ' ὅλην μας τὴν προκοπὴν, μετ' ἡμίαντα Γραφῆν, μετὸν Κικέρωνα, μετὸν Πλάτωνα, μετὸν Εὐαγγέλιον, ζοῦμεν σὰν τὰ ἄγρια ζῶα, βυθισμένοι εἰς ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ εἰς τὰ αἵματα τῆς σαρκός. Ἡ φωνή μου, τὰ τρεμύμενα χεῖλη, ὁ ἀλλαγὸς τοῦ προσώπου μου, ἐδηγοῦντο εἰς τὸν Ἀλύπη τὸν πόλεμον τῆς ψυχῆς μου περισσότερο ἀπὸ τὰ λόγια μου· κατεβαίνω εἰς ἓνα περιβόλι τοῦ σπιτιοῦ μας νὰ ἀναπνεύσω πλέον ἀνοικτὸν ἀέρα, νὰ συλλογισθῶ πλέον ἐλεύθερα· μετ' ἀκολούθησεν ὁ Ἀλύπης εἰς τὴν κατάστασιν· ποῖ μετ' εἶδε· ἐκαθήσαμεν εἰς τὰ πέζουλια, ἐκεῖ ὁ ἔλεγχος τῆς συνειδήσεώς μου τί δὲν μετ' ἰστόρησε, τί δὲν μετ' ὠνειδίσει; ἄσπε μετ' ἰστόρησε, εἶπε τοῦ Ἀλύπη, ὑπάγω εἰς ἐκείνους τοὺς ἰδικοὺς· εἶχα πόθον νὰ κλαύσω, νὰ φωνάξω· ἔπεσα κατὰ γῆς εἰς τὴν ῥίζαν μιᾶς συκῆς, τὰ μάτια μου ἔτρεχαν βρόδι, ἐδέρνονομουν, ἐφώναζα, ὅταν ἀκούω μίαν φωνὴν ψαλμοδιστήν, φωνὴν ἀγοριοῦ ἢ κορασιοῦ· ἔλεγε, Tolle, lege, tolle, lege· πάρε διάβαζε, πάρε διάβαζε· ὅτε κω, ἀκαρδίζομαι, ὁρματῶ τὸ δάκρυον, τρεῖς τέσσαρες φοραῖς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ἤκουσα, πᾶρε διάβασε· προσπαθῶ να ἐνθυμηθᾶ μί-
πως εἶναι λόγια ἀπὸ παιγρίδι παιδιῶν· δὲν ἐνθυμού-
μουν· σηκῶνομαι, τρέχω, πέρνω τὴν Ἀπόστολον Παῦ-
λον, τὸν ἀνοίγω, τὸν ἐνοιζα κατὰ τίχην, ὅπου καὶ
διαβάξω· «ἡ νύκτα ἀπέρασε, ἡ ἡμέρα ἐσίμωσε, ἄς περι-
πατοῦμεν με τάξιν, σύμφωνα με τὸ φέγγος τῆς αὐγῆς·
ὄχι πλέον εἰς πολυφαρίας, ὄχι εἰς μέθην, ὄχι εἰς ἄνο-
μα διμξήματα, εἰς φθόνους, ἀλλ' ἄς ἐνδυνῶμεν τὸν
Ἰησοῦν Χριστόν.» Ἐνε φῶς, μία γαλήνη ἐχύθη εἰς τὴν
ψυχὴν μου, καὶ μοῦ ἤλθε εἰδύς, ἀρχὴ ἐρεινε, φωνὴν ἤ-
κουσα οὐρανόθεν, να ἀφιερῶθῶ εἰς τὴν ἱεροσύνην.
Με τὸν Ἀπόστολον εἰς τὰ χέρι ζητῶ τὸν Ἀλύπη, τὸν
ἤρα εἰς τὰ πεζούλια, τοῦ δείγνω με τὸ δάκτυλο τὰ γραμ-
ματα τοῦ Ἁγίου, τοῦ ἰδιηγήθηκα τί μοῦ συνέβη· ἐκεῖ-
νος ἐχάρη, με ἐφίλησε· με ἀγαποῦσε πολὺ τὰ ἤθη του
ἦταν ἀδυσγκρίτως καθαρότερα ἀπὸ τὰ ἐδικά μου.

Αἰὰ ποῖον τέλος σᾶς ἀνέγνωσε τὸ πολύτιμον διή-
γημα τοῦ Ἁγίου; μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἀπλὴν ἀ-
ράδα «σηκόνονται οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀρπάζουν τὰ οὐρά-
νια,» indocti surgunt et rapiunt coelum. Συνέπεσε, κύ-
ριοι ἀκοαταί, εἰς τὴν τετράμηρον περιήγησίν μου
συχνὰ να ἐνθυμηθῶ, συχνὰ να ξεφωνήσω τὰ σοβαρὰ
λόγια τοῦ Ἁγίου· ἀλλὰ πρὶν σᾶς εἰπῶ ποῦ καὶ πῶς,
κλίνει ἡ γνώμη μου, δὲν θωρῶ ἀναρμόδιον να σᾶς
αἰτιολογήσω τὸν πόθον, τὴν ἀναψιν διὰ τὸν μοναστι-
κὸν βίον τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τοῦ παλαιοῦ αἰ-
ῶνος καὶ διὰ ἕναν λόγον ἀκόμη τὸν ὁποῖον εὐθὺς σᾶς
ξεμυστηρεύομαι· δὲν τὸ φοβοῦμαι· να μὴν το φο-
βούμεθα, ἀλλὰ ἠμπορεὶ καὶ να συβῆ· δηλαδὴ, μήπως
χυριενμένοι ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς διηγήσεως τοῦ Ἁγίου
μᾶς ἀνοίξη ἡ ὄρεξις να γείνωμεν καλόγεροι καὶ καλογρη-

αῖς· ἐπροκόψαμεν. Κύριοι καὶ Κυρίες· ἄλλοι καιροί,
ἄλλα πράγματα! διαφορετικὴ κατὰ τοὺς καιροὺς ἡ με-
γάλη τῶν ἀνθρώπων πορεία.

Εἰς ταῖς ὑστεραῖς ἡμέραις τῶν Ῥωμαίων, εἰς τοὺς
πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ κόσμος εὐρέ-
θη ἔρημος ἐλευθερίας· τὸ ἀπόλυτον τῶν αὐτοκρατό-
ρων τῆς Ῥώμης ἐβασίλευε, τα εἰδῶλα λατρεία, κάλλος
τέχνης μαρμαίνο· ὁ ἔρωτας τῆς πατρίδος εἶχε σβύσει τὴν
λαμπάδα του· τὸ φίλεργον υἰσητόν· οἱ σπουδασμένοι
ἄλλοι εἶχαν τέλος ἐπιστήμης τὴν ἡδονὴν, ἄλλοι τὸ ὑ-
περάνθρωπον· οἱ πρώτοι βλαβεροί, οἱ δεῦτεροι ἄκαρ-
ποι διὰ τὸ ἀκοινωνητον εἰς τοὺς πολλοὺς τῆς δεινῆς
διδασκαλίας· τί ἐμελλε να γεννηθῆ· τί ἐγεννήθη ἀπὸ πα-
ρόμοιαν τάξιν πραγμάτων; ἔχομεν τῶν παλαιῶν ἡμερῶν
ἄνδρα ἱστοριογράφον, εἰς τοῦ ὁποῖου τὰ χεῖλη δὲν πλη-
σιάζει τὸ ψεῦδος, τὸν Ἀπόστολον Παῦλον «χωρισμέ-
νοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ὁ Θεὸς τοὺς ἐγ-
κατέλειψε· αἰχμάλωτοι ἀτιμίας, μεστοὶ φθόνου, φόνου,
ἐριδος, δόλου, κακίας.» αὐτοὶ εἶναι οἱ ἴδιοι λόγοι τοῦ
Ἁγίου. Ὁ καταποντισμὸς τῆς κακίας δὲν ἔπαυσε με τὴν
ἐμφάνισιν τῶν Ἀποστόλων· ὁ ἠθικὸς κόσμος θολὸς
πολύ, ὁ οὐρανὸς ἄγριος. Εἰς τόσον κατακλυσμὸν τί
ἠμποροῦσαν να κάμουν ἄνδρες θεοσεβεῖς καὶ μὲν, ἀλ-
λὰ καὶ τρυφεροὶ τὴν καρδίαν; Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὁ λόγος
με βοηθάει, ὅτι ἐρεινε εἰς τὸν κατακλυσμὸν, ὅταν οἱ
ἄνθρωποι κνηρημένοι ἀπὸ τὴν ἀκοιμητην βροχὴν ἀνέ-
βαιναν τὰ κορφοβούνια, ἐπιάνοντο ἀπὸ τὰ ψηλά δέν-
δρα διὰ να σωθοῦν· ὅτι συμβαίνει εἰς ναύριον. Ὅταν
βυθιζόμενον τὸ πλοῖον ἀρπάζονται ἀπὸ τὰ κατάρτια δυνα-
τοὶ καὶ ἀδύνατοι. Δὲν ἦτον τάχα κίνδυνος διὰ τοὺς θεοσε-

λόν κόσμον, ἀντὶ νὰ σύρουν νὰ συρθοῦν ἀπὸ τοὺς πολ-
 λούς; ἔπειραν λοιπὸν ταῖς ἐρημιαῖς, ἔξουσαν εἰς τα
 σπήλαια, ἐκλειοῦνταν εἰς τὰ μοναστήρια. Ἐδοκίμασεν ὁ
 Ἅγιος Ἀνγουστίνος εἰς τὴν νεότητά του τοὺς κιν-
 δύνους τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν οἰκίαν του, εἰς τὰ Μεδι-
 ῶλαια, ὅπου τὸν ἀφήσαμεν, συγκατοικεῖ μαζὴ του ἀγό-
 ρι δεκατριῶν ἐτῶν, τέκνον του, καρπὸς ἀνόμων ἐρώ-
 των. Ἀλλὰ ἰδοὺ, Κύριοι, τί συμβαίνει (προνοία Θεοῦ
 εἰς τὴν κνβέρνησιν τῆς Δημιουργίας του) ἀφιερωμένοι
 οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων βιβλίων,
 εἰς τὴν προσευχὴν, εἰς τὴν νηστείαν, τὸν κόσμον, ὅπου
 ἐμίσησαν εἰς τὸν κόσμον, τὸν ἀγαποῦσαν εἰς τὴν ἔρημον·
 ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν σιγὴν τῆς μελέτης ἐρίνετο
 ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου· ἡ πολλὴ ἀγάπη νικοῦσε τὴν δει-
 λίαν ἢ τὴν ἀδιαφορίαν· ἄφιναν τὰ σπήλαια, συζοῦν
 μὲ τοὺς πολλούς, κηρύττουν ταῖς λαοσωτήριας ἀλή-
 θειας, ταῖς σφραγίζουσι μὲ τὸ αἷμά τους· ὅθεν, διὰ νὰ
 σᾶς φέρω ἓνα δύο παραδείγματα, ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος
 τῆς Ἀντιοχείας καταδικάζεται, μέλλει νὰ τὸν ὀρίξουν εἰς
 τὰ θηρία τοῦ ἀμφιθεάτρου, οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ρώμης
 καταρίνονται νὰ τὸν κλέψουν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, νὰ τὸν
 σώσουν, ὅπως — μὴ, τοὺς μὴνυσε ὁ ἅγιος, μὴ μοῦ
 φθονήσετε τὴν εὐτυχίαν, νὰ γράψω μὲ τὸ αἷμά μου ὅσα
 ἐκήρυξα μὲ τὰ χεῖλη· εἶδε, εἰς τὰ δόντια τῶν λεόντων
 νὰ φανῶ ἀληθινὸς ἄρτος τοῦ Κυρίου, ζωντανὸς σᾶς
 γράφω, ἀλλὰ ἐρασθῆς θανάτου, «ζῶν γράφω ὑμῖν, ἐ-
 ρῶν τοῦ ἀποθανεῖν.» Καὶ ὁ Ἅγιος Τηλέμαχος ἀσκητῆς
 ἦτον ἀπὸ τὴν Θηβαΐδα, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐχρῆθη νὰ χω-
 ρίσῃ τοὺς μονομάχους εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τῆς Ρώμης,
 φωνάζοντας εἰς τὸν αὐτοκράτορα, εἰς τὸν λαόν, εἰς
 τοὺς μονομάχους, ὅτι αὐτὰ ὅσα γίνονται εἶναι φό-

νοι, καὶ νὰ ἐντραποῦν τὴν ἀνομίαν εἰς τὸ πλάσμα
 τοῦ Θεοῦ· καὶ ὁ λαὸς τὸν λιθοβόλησε τὴν ἄλλην ἡμέ-
 ραν τὸν ἁγιασθεῖ ἔβρουτοῦσαν τὸ μανθῆλι τους εἰς τὸ
 αἷμά του, φυλακτό· καὶ τὸν νέον, Κύριοι ἀκροαταί,
 τὸν ὁποῖον εἶδαμεν εἰς τὰ περιβόλια τοῦ Μιλάνου νὰ
 ὀδύρεται, ἂν ἀκολουθήσωμεν τὰ ἔγνη τῆς ζωῆς του, θὰ
 τὸν ἰδοῦμεν εἰς τὴν σιγὴν τῆς μελέτης, εἰς τὴν γαλήνην
 τῆς ἐρημίας, νὰ λύη τὰ μεγαλήτερα προβλήματα κόσμου,
 Θεοῦ καὶ πίστεως, θὰ τὸν ἰδοῦμεν ἱερωμένον, ἐπίσκο-
 πον, προστάτην τῶν ὀρφανῶν, ἱεροκήρυκα, καὶ τέλος
 εἰς τὰ ἑβδομηῆντα ἕξ ἔτη τῆς ἡλικίας του μὲ τὸν στενωρὸν
 εἰς τὸ χέρι, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ λαοῦ του, εἰς τὰ τεῖχη
 τῆς ἐπισκοπῆς του, εἰς τὴν Ἰταλίαν, νὰ μάχεται τοὺς
 βαρβάρους, τὴν ἄγριαν φυλὴν τῶν Βανδάλων.—Πι-
 στεύω, Κύριοι ἀκροαταί, δικαιολογημένην, ἐπαινετήν
 καὶ θείαν τὴν κλησὶν τῶν Χριστιανῶν τοῦ παπῆλαιου
 αἰῶνος πρὸς τὸν μοναστικὸν βίον.

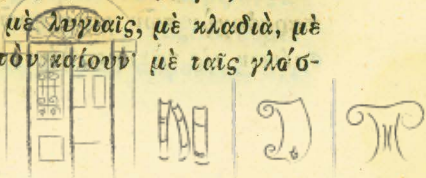
Ἐρχομαι τώρα νὰ σᾶς εἰπῶ, ποῦ καὶ πῶς ἔτυχε νὰ
 ἐνθυμηθῶ τὰ σοβαρὰ λόγια τοῦ Ἁγίου, «σηκόνονται οἱ
 ἁμαθεῖς καὶ ἀρπάζουν τὰ οὐράνια» χαρίζετέ μου, παρα-
 κλωῶ, τὸ φιλήχοον καὶ τὴν ὑπομονὴν σας· ἔχομεν ἀνή-
 φορον νὰ ἀναιβοῦμεν, ἀκροασθῆτε· Χαίρομεθα, Κύ-
 ριοι ἀκροαταί. οἱ νέοι Ἕλληνες, ἓνα χάρισμα, ἓνα αἰ-
 σθημα ἐπαινετόν· δὲν εἶναι προνόμιον κανενός, μικροῦ
 καὶ μεγάλοι τὸ ἔχομεν, νέοι καὶ νέαις, λαῖκοι καὶ ἱερω-
 μένοι, γνάμη κοινὴ, νόμος ἄγραφος· τὸ ἐπαινούμενον
 αἰσθημα εἶναι ὁ σεβασμὸς μας, ἡ ἀγάπη μας πρὸς τοὺς
 γονεῖς μας, τοὺς ἀρχαίους μας προπάτορας, τοὺς ὀνο-
 μαστοὺς Ἕλληνας. Ἀντιλέγει κανένας; Προχθὲς ἐμπλέ-
 χθηκα εἰς ἓνα τυφλοδόξακον τῶν Ἀθηνῶν, ἀκούω ἓνα

ΓΙΑ ΚΟΡΒΑ ΤΑΙ ΤΙΦΟΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ρον, παρουσιάζεται εις την ομίγηρον των Ἀθηναίων, «πρὶν ψηφισθῆναι, τοὺς φωνάζει, διατάξτε νὰ κρεμισθῆ κατὰ γῆς ὁ βομὸς τοῦ Ἑλλέου. τῆς εὐπλαγχνίας, στημένος εἰς τὴν ἀγορὰν σας.» Λόγια εὐμορφα καὶ καλὰ, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνα τοῦ ἀσκητοῦ καὶ μεταγενεστέρου Ἀγίου Τηλεμάχου. Ὁ σοφὸς Δημόναξ εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὁ ὁποῖος ὀμιλῶντας μὲ ἕναν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ὑπερατικῶς ἀπεκρίνετο, τοῦ λέγει ὁ Δημόναξ, «Ἐγὼ δὲ ἐρωτῶ, τώρα, καὶ σὺ μοῦ ἀποκρίνεσαι ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἀγαμέμνονος!» Ὁ σοφὸς Δημόναξ, Κύριοι ἀκροαταί, δὲν ἀεροβατοῦσε, ἤξευρε τί ἔλεγε, καὶ ὅταν ἐνουθετοῦσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ ἰστίβουν εἰς τὴν καρδιαντῆς Ἑλλάδος τὰ αἵματῆρά παιρνίδια, καὶ ὅταν ἐρμήνευε τὸν Ἀγαμέμνονειον ἐκεῖνον λαλητῆν νὰ ὀμιλῇ τὴν γλῶσσαν τοῦ καιροῦ του, καὶ νὰ μὴ κονδονίσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν του λόγια μὲ περικεφαλαίαις. Μὴ μὲ ἀδικήσετε, Κύριοι ἀκροαταί, πῶς τάχα λησμονῶ, φεύγω ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ ἱεροῦ Ἀγνουστίνου, ἔχι, πλησιάζω.

Εἶδαμεν ὡς εἶδος ὀπτασίας, εἶδαμεν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, τὸ μεγαλεῖόν της, τώρα ἐρωτῶ, ἤμποροῦμεν, μᾶς εἶναι εὐκολονῆν ἀμαντεύσωμεν, ἢ νὰ βεβαιωθῶμεν, ποῖα ἦταν εἰς ταῖς μεγάλαις ἡμέραις τῶν προγόνων, ποῖα ἦταν τὰ ἦθη, ἢ τὰξίς τῆς κοινωνίας, τῶν ἐθνῶν, τὰ ὅποια, πρόθυμος περιηγητῆς, ἐπήγεινα πέρονσι νὰ περιηγηθῶ. Ἱστοριογράφοι τοῦ καιροῦ ἐκείνου δὲν λείπουν πρὸς φωτισμὸν μας. Ὁ περίφημος Ἰούλιος Καίσαρ διηγῆται, διαλέγω ἀπὸ τὰ πολλὰ, ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν ἐθυσίαζαν ἀνθρώπους εἰς τὰ εἶδωλα, ὑψόνον, λέγει, κλοσβαῖον ἀνδριάντα, πλεμμένον μὲ λυγαῖς, μὲ κλαδιά, μὲ δώματα ἀνδρῶν, γυναικῶν τὸν καίοντ' μὲ ταῖς γλάσ-

σαις τῆς φωτιᾶς στενάζουν, χύνουν ἀργαῖς φωναῖς καὶ τὰ ἀνθρώπινα σπλάγχνα ὄχι ὀλιγώτερο βάσβαρα ἦταν καὶ τὰ ἦθη τῆς γειτονικῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας. Τί ἀκουσμα εἶχε ἡ Γερμανία εἰς τὸν κόσμον, χάριν λόγου ὅταν ὁ Ἡρόδοτος ἀνεγίνωσκεν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τὴν ἱστορίαν του; ἄς μᾶς τὸ ὁμολογήσῃ ὁ ἴδιος ὁ Ἡρόδοτος ἄς εἰποῦμεν ὅτι εἰμεσθε τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων οἱ ἀκροαταί του. «Τύπος ἔρημος καὶ ἀπειρος, λέγει, γνωστοὶ μόνον οἱ Σύγινες λαοὶ, συμπλειάτορες τῶν Ἑνετῶν τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, πέρα τοῦ Ἰσθμοῦ ἔχω ἕξ ἀκοῆς, εἶναι μελίσσια, φράζον τὴν διάβα, στερεὰ ἀπάτητη· ἐγὼ, ἔξακολουθεῖ ὁ Ἡρόδοτος, δὲν πιστεύω νὰ ὀμιλοῦν σωστὰ (τὰ εἰκότα) ὅσοι κοινολογοῦν τὴν φήμην τῶν μελισσιῶν. Τὰ μελίσσια δὲν ζοῦν εἰς τὸ κρῦον· ὁ τόπος ἐκεῖνος ὡς ἀργίος καὶ ὑπέμετρα κρῦος εἶναι ἀκατοίκητος.» Ὁ Ἡρόδοτος συλλογίζεται ὀρθὰ διὰ τὰ μελίσσια· ἀλλὰ ἂν τωόντι ἦτον μία ζώνη μελισσιῶν ἀπὸ ταῖς ἐβολαῖς τοῦ Δουναβέως, τὸν Σουλινᾶ, ἕως εἰς τοὺς Συγίνας, τοὺς συνορίτας τῶν Βενετῶν, μὰ τὴν ἀλήθειαν ἕνα ἑκατομμύριον μελισσοργοὶ, ἀρματωμένοι μὲ ταῖς θυρατένιαις προσωπίδαῖς των δὲν ἤθελε δυνηθῶν νὰ στίβουν τὸ μαῦρον σύγγερον τὸ πολεμικόν ἕνα μελίσσι, Κύριοι ἀκροαταί, εἰς τὸν θυμὸν του, πνίγει μουλάρι μουλάρια. Ἄς ἀφήσωμεν τὸν Ἡρόδοτον, ἄς καταβοῦμεν εἰς ἄλλον συγγραφέα μεταγενέστερον τοῦ Ἡροδότου, μεγάλης βαρύτητος, τὸν Τάκητον πῶς χρωματίζει τὴν Γερμανίαν, γῆν ἄμορφην τὴν περιγράφει, πυκνὴν ἀπὸ δάση, ἄχαρη ἀπὸ ταῖς λίμναις της, ὁ οὐρανός της ἀργίος νεωστὶ, ὁ ἴδιος Τάκητος, ὁ πόλεμος μᾶς ἔβαλε εἰς γνωριμίαν μὲ βασιλεῖς καὶ λαοὺς τοῦ ἀντίπερα ὠκεανοῦ.»

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

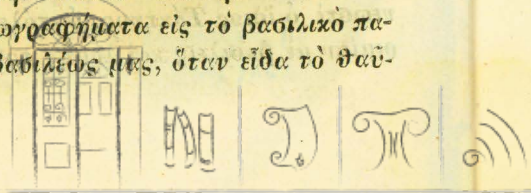
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Ποιοι είναι αυτοι οι βασιλεις, ποιοι οι λαοι; τέχα οι βασιλεις τῆς Δαυίας, οι λαοι τῆς Προυσσίας; τὸ Βερολίνον, ὅπου ὁ φιλέλληνας, φιλόμουσος σκηπτροῦχος τῶν Πρωσσῶν διέταξε, εἶναι ὀλίγοι χρόνοι, τὴν παραστάσιν τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους καὶ τὸν Ἰππόλυτον τοῦ Εὐριπίδου; Εἶναι ὑπερβέβαιον, ὅτι εἰς ταῖς ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ὅλη ἡ Παβερία ἦτον δέσος, τὸ Μόναχον, ἡ Βιέννα λημέρι θηρίων· εἰς τὴν Βιένναν δείχνουν δένδρο, ριζωμένο ἀκόμη εἰς τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς, κρυφωμένο ἀπὸ παμπάλαια γηράματα, γηράματα αἰῶνων, ἀπομεινάρι τοῦ παλαιοῦ δάσους. Εἰς ποίαν ἄνοιξιν, κύριοι ἀκροαταί, εἰς ποίαν ἄνοιξιν τῶν ἀρχαίων αἰῶνων οἱ ἄνεμοι ἔπεσαν τὰ ἄνθη του, καὶ τὰ ἀνθοβολοῦσαν ὅπου τώρα τὰ παλάτια τοῦ ἀγαθοῦ συμπολίτου μας Σίνα; πότε! Ἴσως ὅταν ὁ Σόλων ἐδίδασκε τοὺς νόμους εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἢ ὁ μαθηματικὸς Ἀρχιμήδης ἔλεγε, « Δός μοι πᾶσι τῶ, καὶ τῶν γῶν κινήσω. »

Ἐφθάσαμεν, κύριοι ἀκροαταί, ἤλθαμεν εἰς τὰ λόγια τοῦ ἱεροῦ Ἀύγουστίνου, τὰ λόγια ποῦ ἐξεφώνησεν εἰς τὰ περιβόλια τοῦ Μεδιολάνου. Προσοχή! Ὅταν σὺν Θεῷ ἐφθάσα εἰς Τεργέστη, ἀπὸ Τεργέστη ἐπέρασα εἰς Βιέννα, Μόναχο, Ἐιδελβέργ, Στρασβούργο, Παρίσι, Λονδίον, Μάντσεστερ, καὶ εἶδα εἰς τὰ μέση ἐκεῖνα, λημέρι θηρίων ἢ αἱματοσφαγὴ ἀνθρώπων εἰς ταῖς ἡμέραις τῶν γονέων μας, ὅταν εἶδα ἡμέρα ἡθῆ, θεοφοβούμενα, σεβαστοὺς ἄνδρας, Ἀκαδημίας σοφῶν, μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς εἰς τὸν Σωτήρα, Θεόν· εἶδα ἀριστοτεχνήματα τέχνης, τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν ἰστορημένην μὲ ὄρατα ζωγραφήματα εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτι τοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως μας, ὅταν εἶδα τὸ θαύ-

μα τοῦ ἠλεκτρικοῦ τηλεγράφου, γέννημα ἐπιστήμης· εἶδα φωτιά καὶ νερὸ νὰ σέρνονν ἄλυσον ἀμαξιῶν ὅταν εἶδα τόσα φιλάνθρωπα καταστήματα, καταγίνονται ἄλλα τὰ ἐκ γενετῆς τυφλὰ παιδιὰ ἄπορα νὰ διδάσκουν νὰ κερδίζουν τὸ ἡμεροῦσιον, ἢ τὰ ὑστερημένα ἀκοῆς καὶ ἄφωνα νὰ τὰ γυμνάζουν, τί; νὰ ὀμιλοῦν, καὶ ἐκκέφθηγα, τὴν προσπάθειαν τούτης ἀγάπης διὰ τὸ ἀνθρώπινον πλάσμα ἀδικημένο ἀπὸ τὴν φύσιν, ὅταν ξυμάδα ὅτι ὑπάρχει ἐταιρία εἰρήνης, τέλος τῆς νὰ ὀνειδίξῃ, νὰ μάχεται τὴν βίαν, τὸ ἄχαρο τῶν πολέμων, καὶ ἐταιρία προστάτρια τῶν ἀλόγων ζώων, χρησίμων εἰς τοὺς θνητούς. — Σὲ συνδράμουν τὰ ἄτυχα ζῶα νὰ οἰκοδομῆς παλάτια, νὰ ἰψώνης ἐκκλησίας, τί τὰ βασανίζεις, ἄνθρωπε, μὲ ὑπέρογκα βάρη; μὲ ἀλύπητους δακμούς; δὲν τὰ λυπεῖσαι; ἀχαριστεῖς; ἢ ἐταιρία σὲ ἐνάγει εἰς τὸ Δικαστήριον· σὲ καταδικάζει, πληρόνεις πρόστιμον·— Ὅταν εἶδα χιλιάμενα περιβόητα, στρατεύματα θαυμαστὰ νὰ ἀσφαλίζουν τὴν ἀвтоνομίαν τῆς πατρίδος καὶ τοὺς νόμους τοῦ κράτους. Ὅταν ἔπεσα εἰς τέτοια θεάματα καὶ ἀκροάματα ἐκεῖ ὅπου εἰς ταῖς προπατορικαῖς μας ἡμέραις ἐβασίλευσαν φυλαῖς βαρβάρων, μοῦ ἐβιάθη ἀδύνατον νὰ μὴ φωνάξω ὡς ἐφάναξα καὶ καθεὶς σας ἤθελε φωνάξῃ, «σημόνονται οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀρπάζουν τὰ οὐράνια.» Ὅταν περιπλέον ἐνόησα τὸ κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ οἰκοδόμημα τῶν Εὐρωπαίων, ὅτι εἶναι ἔργον τῆς σοφίας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου, τῆς χάριτος τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καὶ τοῦ γενναίου, τοῦ φιλελευθέρου ἀκόμη τῶν βαρβάρων φυλῶν, εἶδα ἀπὸ τὸ πολῦτιμο οἰκοδόμημα νὰ ἀκτινοβολῇ τὸ πνεῦμα τῆς ἀδελφότητος, τῆς ἰσονομίας, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ θεῖον πλάσμα, τὸν ἄνθρω-

πον· ἀφοῦ ἔκρινα ὅτι ἀπὸ τὰ ταιριασμένα στοιχεῖα τῆς οἰκοδομῆς καθένα πνέει ζωὴν καὶ δύναμιν, ἀλλ' ἄλλωθ- μένα, σύμμαχα ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, προμηνίουν, ὑπό- σχονται μακροήμερον, ἀΐξιδιν πολιτισμοῦ, ὥστε μάτι ἀνθρώπινο, ὀφθαλμὸς νοός, δὲν ἤμπορει νὰ προ- ἰδῆ μαρτυρῶν ἢ θάνατον, τότε μὰ τὴν ἀλήθειαν ἐδι- πλοφώνησα «σηκόνονται οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀρπάζουν τὰ οὐράνια.» Καὶ ὅχι μόνον, Κύριοι ἀκροαταί, ἐφώνησα τὰ ἱερὰ λόγια τοῦ Ἀγγουστίνου εἰς τὰ πολιτισμένα ἔ- θνη ὡς ἀκούσατε, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη, τὰ ὁ- ποῖα τέχα ἀκόμη θεωροῦνται ὡς βάρβαρα· ἀκολουθᾶτε με ὅπου ὑπάγω καὶ ὅπου στέκομαι.

Πρὶν φθάσωμεν εἰς τὸ Τριέστι, ἀρξάμεθα εἰς ἓνα μέρος, ποῦ; θὰ μάθετε· ἐπεράσαμεν ἀπο ἓνα εἶδος κόρ- φου, δειρολογημένα ὀλόγυρα ἦτον τὰ παραθαλάσσια, στολισμένα ἀπὸ σπίτια, περιβόλια, καρπούς· ἤμασθε εἰς τὴν καρδίαν τοῦ καλοκαιριοῦ ἀρξάμεθα εἰς μίαν πολιτείαν, κατάγιαλα, κατὰρξίζα ὑψηλῶν βουνῶν· ἀνέ- βηκα εἰς ἐκεῖνα τὰ βουνά, κάλλιον νὰ εἰπῶ ἀνεβήκαμεν, ἄλογο, ἀρωγιάτης καὶ ἐγὼ· κακοδρομιὰ φοβερή· μό- λις τρία τέταρτα δρόμον μου λέγει ὁ ἀρωγιάτης, ἀ- πέξα, πάλαι ἀνεβαίνεις, ἀνήφορος κακός· τὸν ἤκουσα· κατεβαίνω ἀπὸ τὸ ἄλογον, ἀποστολικῶς ἀνηφορίζω· πι- στεύσατέ μου, κίριοι καὶ κυρίαίς, τὸ ἄλογον, ἂν καὶ ἀπὸ τὰ καλὰ, ἐλεύθερο ἀπὸ βάρους, δευρόμενο ἀνέ- βαινε, οὔτε ἐγὼ οὔτε ὁ ἀρωγιάτης μου εἶχαμεν ἀκόμα εἰδησιν, ἀέρα τῆς εταιρίας. Παραπονούμουν εἰς τὸν ὀ- δηγόν μου διὰ τὰ γρομνὰ ἐκεῖνα· οἱ κάτοικοι, μου λέγει, ἔχουν μίαν ἐξήγησιν·— ποῖα;—δηγοῦνται, ἀποκρίνε- ται, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπλάσε τὴν γῆν· πειδιάδα, ἔπειτα κρα- τῶντας θεόρατο σακκί, εἶχε καὶ εἰς τὸ σακκί τὰ βου-

νά, τὰ ἐφύτευε μὲ διαρρογὴν εἰς τὴν ἀπέραντην ἰστιάδα· φθάνοντας ἐδῶ, λέγουν, ἄνοιξε, ἐτρούπησε τὸ σακ- κί, καὶ ἔπεσαν σωρὸς τὰ λιθάρια, τὰ βουνά, ἀνοικο- νόμητο κακό. Κύριοι ἀκροαταί, μου ἄρεσε ἡ ἐξήγησις καὶ τὴν ἐπίστευσα.— Εἶχα προσκαλέσει τὸν Κύριον Κον- τογόνην νὰ ἔλθῃ ἐδῶ σήμερον ἀκροατῆς φίλος, καλὰ ἔκαμε καὶ δὲν ἤλθε, θὰ ἐμαλόναμεν, δὲν θὰ πίστευε τὸν ἀρωγιάτην.— Τέλος πάντων μὲ ἀνήφορον καὶ κατήφο- ρον, πεζούρα καὶ καβάλλα, ἐφθάσαμεν εἰς πέντε καλαῖς ὥραις, πῶς νὰ τὸ εἰπῶ, εἰς ἓνα ἀκρωτήριο βουνοῦ· βλέ- πω χαμηλὰ ἓνα ἴσιωμα, κλειδμένο ἀπὸ δένδρα, ἀπὸ βράχια· ἀρναντεύω, μετρῶ, ἓνα, δύο, τρία, εἰκοσιοκτὼ τζατήρια πράσινα, ὀθωμανικὰ ἀπὸ τὸ χροῖμα· τί εἶναι αὐτά; λέ- γω τοῦ ὀδηγοῦ μου· εἶναι, μου λέγει, τὰ αἰχμάλωτα τζατήρια τῆς μάχης τοῦ Ραχόβου· εἰς τὴν μέσσην ἦτον ἓνα τζατήρι λευκὸ μὲ τρεῖς θίραις καὶ μὲ σημαία, τὸ καταμεσθῆς, μου λέγει, εἶναι τοῦ ἡγεμόνος Δανιήλ. Φθά- νομεν καὶ εἰς τὸ εὐμορφο τζατήρι· νὰ σᾶς εἰπῶ πῶς μὲ ἐδέχθη ὁ γενναῖος πολεμιστῆς τοῦ Μαυροβουνιοῦ ἐν- τρέπομαι δὲν ἄξιζα τόσο· ἐκοιμήθηκα εἰς τὸ τζατήρι του· ἐγεύθηκα εἰς τὸ τραπέζι του, εἰς τὸ πλάγι μου εἶχα τὸν στρατόρχην Μίρκον, ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος· ἐσηκώσαμεν τὰ ποτήρια εἰς ὑγείαν τῆς Χριστιανωσύ- νης· ἀλλὰ ἐκατάλαβα, κύριοι ἀκροαταί... τί ἐκατάλαβα; μου τὸ εἶπε, σεβαστὰ, μου εἶπε, εἶναι τὰ γράμματα ποῦ μου ἤφερες, ἀλλὰ ἐγὼ χαίρομαι νὰ βλέπω ἓναν ὑπήκοον τοῦ βασιλέως Ὁθωνος, ἓναν ἀδελφόν μου τῶν ἐλευθε- ρωμένων Ἑλλήνων· ἐγὼ ὑπερηφανεύομαι καὶ διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς τίτλους. Τὸ θάρσος τοῦ Δανιήλ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν σακκί, τὸ σέβας του πρὸς τὸ ἑμὸν σακκί, τὸ φρόνημά μου. Πολλὰ μὲ ἐρώτησε

ἡ φιλελληνικὴ ψυχὴ τοῦ ἥρωος ἀνδρός, με ἐξέτασε διὰ τὰ ἄρματα τὰ Ἑλληνικά, πολλὰ μοῦ ὠμίλησε δια τὴν πατρίδα του. Ἀφοῦ ἐγεννήθηκα, κίριοι ἀκροαταί, δὲν εἶδα μάτια τόσον ζωηρά, γαλενὰ εὐμορφα, δὲν ἐκεῖνα τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μαυροβουνιοῦ· ἀλλ' ὀμιλῶντας μου διὰ τὴν πατρίδα του ἔλαμπαν με ἀπεγίγραπτο κάλλος· βλέπεις, μοῦ ἔλεγε, αἰτὰ τὰ βουνά, εἶναι ὅλα αἰματωμένα ἀπὸ αἶμα ἡρώων, τὸ εὐγλωττο αὐτὸ αἶμα θὰ πείσῃ τοὺς βασιλεῖς νὰ ἀναγνωρίζουν τὰ προπατορικά μου δικαιώματα καὶ τοῦ λαοῦ μου. Ἡ θάλασσα πρέπει νὰ ζήσῃ τὴν ἡγεμονίαν μου, καθὼς ζῆ ὅλα τὰ πολιτισμένα ἔθνη· τί με ἐμπόδισε ἔπειτα ἀπὸ τὴν μάχην τοῦ Ραχόβου νὰ μὴ προχωρήσω, νὰ ἐπαναστατήσω Ἑρτζεγοβίνα, Σερβίαν, Βουλγαρίαν, καὶ νὰ φθάσω νικηφόρος ὅπου πολλοὶ δὲν θὰ τὶ ἐπίστευαν! τί ἔφραξε τὸ κίνημά μου; ἡ θάλασσα τῶν βασιλέων ὅσον εἶναι τὸ σέβας μου πρὸς τὴν θάλασάν τους, ἄς ἦναι ἡ ἀγάπη τους πρὸς ἐμὲ καὶ τὸν λαόν μου· καὶ ἡ εὐλογίας τοῦ Θεοῦ θὰ εὐτυχήσουν αὐτοῖς καὶ τὰ ἔθνη τους· Ἄν χωρίζομαι ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους μου, ἡ καρδιά μου ἐμπιστεύεται εἰς τὴν Χριστιανικὴν τους ψυχὴν.

Ἄν θέλω νὰ παραιδῶ, μάλιστα ἐνώπιον τόσων σεμνῶν καὶ ἀγαθῶν Ἑλληνίδων, καὶ νὰ μὴ εἶπῶ ὅτι εἰς τὸ ἡγεμονικὸ τζετήρι ἦτον καὶ ἡ συμβία τοῦ ἡγεμόνος, νέα εἰκοσιτεσσάρων ἐτῶν· ὁ Δανιὴλ εἶναι τριανταδύο. Πῶς νὰ σᾶς περιγράψω τὴν νέαν, πλουτισμένην ἀπὸ τὰ δῶρα τῆς Ἀθηνᾶς; μόνον σᾶς λέγω, τόση ἡ χάρις της καὶ εὐμορφιά, ὥστε καὶ τὴν κεντημένην ζώνην τῆς Ἀφροδίτης νὰ ἐφοροῦσε, ἱστορημένη ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, δὲν θὰ ἦτον πλέον ὠραία, παρὰ ὅτι μοῦ ἐφάνη. Ὅταν ἤμουν εἰς τὸ Μαυροβοῖνι, τὸν Ἰωάννην μῆνα, ἔλειπεν ἀπο

τὴν ἡγεμονικὴν νέαν ἕνα ἄλλο προτέρημα, κανύχημα, με γαλεῖον γυναικὸς, τὸ ἀπέκτησε τῶρα· ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα τῆς Τεργέστης μαυθάνομεν ὅτι ἐγέννησε τέκνον· τετραετὴ ἦταν τὰ στέφανα τοῦ γάμου.

Ἡλιοβασιλεύματα με ἐπῆρε ὁ Δανιὴλ καὶ ἐκαθίσαμεν εἰς κάτι λιθάρια, γύρω μας στεφάνι ἀπὸ ὄπλαρχηγούς εἰς τὰ χορτάρια, στολισμένοι ἦταν με στηθάρια χρυσᾶ, ἀργυρᾶ, στήν μέσση ἕνας λυριστῆς τραγούδαε τὰ ἀνδραγαθήματα τῆς μάχης, μοῦ ἐξηγοῦσαν τὰ λόγια. Σᾶς ἐξομολογοῦμαι, κίριοι ἀκροαταί, ὅτι εἴτε ἀπὸ ταῖς προητητριαις μου ὀμιλίαις με τὸν Δανιὴλ, εἴτε ἀπὸ τὸ πολεμικὸ τραγούδι, ἐμεγαλύνετο τόσον ἡ καρδιά μου, αἰσθάνομουν μίαν δύναμιν, δύναμιν νὰ πιασθῶ μαλλιὰ με μαλλιὰ με τὸν ἀνδρειότερον τοῦ καιροῦ μας, δὲν ὁ βαφῆς με τὸν γάλλον παλαιστῆν. Τὴν ἀνδρῆν, μεσημέρι, ἀποχαιρετήθηκα με τὸν ἡγεμόνα, με τὴν ἡγεμόνισσα ἐκίνησα ἀπὸ τὴν Λόβιτζα, τὸ καλοκαιρίασμα τοῦ ἡγεμόνος, νὰ ὑπάγω εἰς Τζετινίαν, τὴν μητρόπολιν, τρεῖς ὥραις δρόμος, νὰ ἰδῶ τὰ τρώπαια τῆς μάχης τοῦ Ραχόβου, ὑμολογημένα ἀπὸ τὸν λυριστῆν· Εἶχα καὶ γράμματα τοῦ Δανιὴλ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Γερουσίας, γαμβρόν του. Δρόμον δρόμον, Κίριοι ἀκροαταί, ἐμουρμουρίζα ἀθέλητα, εὐκολοξήγητο, ἐμουρμουρίζα

Εἰς τὴν μάχην ἄς χυθοῦμεν ὅλοι με ἄφοβη καρδιά, ὁ καθένας ἄς πεθάνῃ διὰ πατρίδα, διὰ παιδιά· στήν φωτιά, παληκαράδες, γέννητε ὅλοι ἕνα κορμὶ, στήν φωτιά, μὴν ἔτροπιασθῆτε δὲν φουγάδες, δὲν δειλοὶ, λεονταρόκαρδο τὸ στήθος καθενός μας ἄς φανῇ, τοὺς ἐχθρούς μας πολεμῶντας μὴν ψηφᾶμεν τὴν ζωὴν.—

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

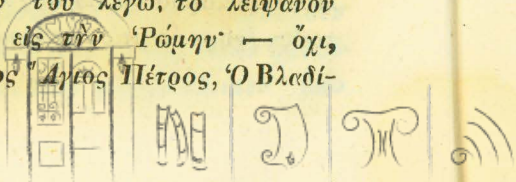

Ὅλοι οἱ κίνδυνοι, οἱ πολέμοι, ὅλοι πρέπουν εἰς τὸν
 νηὸν,
 εἰς τὸν νηὸ οἱ πολέμοι πρέπουν ποῦ τὸ σῶμα ἔχει ἀν-
 θηρό,
 σεβαστὸς εἶναι στοὺς ἄνδρας, σταῖς γυναῖκας ποθητὸς,
 εὐμορφος καὶ ἂν πρωτοπέσῃ εἰς τὸν πόλεμον νεκρὸς.

Ἄν ἐρωτᾶτε, κύριοι ἀκροαταί, διὰ τὴν ἡλικίαν μου
 εἰς τὰ βουνὰ τοῦ Μαυροβουνιοῦ, ἤμουν δεκαοκτὼ χρο-
 νῶν, δὲν εἶχα ἀκόμη πατήσῃ τοὺς δεκαεννητά.

Ἐδῶσα τὸ γράμματα φθάνοντας εἰς τὴν Τζετινίαν,
 στέκουμον ἐκεῖ θεατῆς ἄφωνος εἰς ὅσα ἔβλεπα ἐμπρός
 μου, τὰ ὀκτὼ κανόνια, πέντε χιλιάδες ντουφέκια ἀρι-
 θμολογημένα, τὰ σπαθιά τῶν πασάδων, τὰ ὑπερήφα-
 να ἄτια τους, τὰ χρυσὰ χαλινάρια, καὶ εἰς δύο θύ-
 ραις τοῦ ὀπλοστασίου εἶδα κρεμασμένα τὰ παράσημα τῆς
 Κομιέας, ἀγγλικὰ, γαλλικὰ, ὀθωμανικὰ· οἱ φονευμένοι
 τοῦ Ῥαχόβον ἦτον ἀπὸ τὸ στράτευμα ποῦ ἐπολέμησε
 τὴν Σεβαστούπολιν. Τότε, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν κρατή-
 θημα πλέον· ἔσχιθα τὴν βιωπὴν φωνάζοντας, «σηκόνον-
 ται οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀρπάζουν τὰ οὐράνια.» Ἀλλὰ
 νεώτερον θέαμα ἔμελλε νὰ ἰδῶ εἰς τὴν Τζετινίαν, το
 ὅποιον, ἐξομολογῶ τὴν ἁμαρτίαν μου, δὲν τὸ ὑπόπτευα
 οὔτε, ἀκούσατε. Ὁ Δανιὴλ μοῦ εἶχε δάσει σύντροφον
 τοῦ ταξιδίου μου ἕναν ἀπὸ τοὺς σωμοτοφύλακας του,
 χίλιους ἔχει διαλεκτοὺς, ὠμιλοῦσε τὰ ἀπλοελληνικὰ
 αὐτὸς ὡς ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Τζετινίαν εἶχε μεγάλον ἀγῶ-
 να, καὶ μοῦ ἔλεγε νὰ ὑπάγωμεν νὰ προσκυνήσω τὸ λεί-
 ψανον τοῦ Ἀγίου Πέτρου· τοῦ λέγω, τὸ λείψανον
 τοῦ Ἀγίου Πέτρου εἶναι εἰς τὴν Ῥώμην· ὄχι,
 μοῦ λέγει, ἐδῶ εἶναι ἄλλος ἄγιος Πέτρος, Ὁ Βλαδί-

χας μας. Εἶχα εἰς τὸ πλάγι μου τὸν Δελαροῦ (Delarue),
 Γάλλον, μάρτυρα, ἱστορικὸν ἀνύποπτον, τοῦ λέγω γαλ-
 λιστὶ, τί μοῦ λέγει ὁ σύντροφός μου; καὶ τοῦ εἶπα.—
 Καλὰ σοῦ λέγει, μοῦ ἀπεκρίθη, καὶ ἂν εἶχες ἔλθει ὀλί-
 γαις ἡμέραις πρὶν ἐδῶ, θὰ ἴσουν εἰς τὴν πανήγυριν
 τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἀγίου· αὐτὸς εἶναι ὁ Πέτρος Α', Βλα-
 δίχας, προκάτοχος τοῦ Πέτρου Β' Βλαδίχα, θεῖον καὶ
 προκατόχον τοῦ τωρινοῦ ἡγεμόνος Δανιὴλ ὁ Πέτρος
 Α'. βασιλεύει τὸ Μαυροβούμι ἀπὸ τὰ 1782 ἕως εἰς τὰ
 1830. Ταῖς ἀρεταῖς ὅσαις διδάσκει ἡ ἱερωσίγη, τὰ χα-
 ρίσματα, ὅσα χαρίζει ἡ φύσις, ὅλα τὰ εἶχε γενναῖος,
 φρόνιμος, ὀσιος, πολεμιστῆς, νομοθέτης, εὐμορφος,
 φίλος μὲ βασιλεῖς, ταξειδιάτης. Εἰς ταῖς ἡμέραις του
 εἰς τὰ 1796, θαρῶν, (ὁ Δελαροῦ ὀμιλεῖ) ὁ Σκονδραῖ
 πασᾶς ἄγχιον πόλεμον ἐκίνησε· τριάντα χιλιάδες φο-
 βεροὶ στρατιῶταις, πνέοντες θυμὸν καὶ φόνον, ἀνεβαί-
 νουν τὸ βουνὸ, ἐφοβέριζαν νὰ σφάξουν καὶ τὰ ἀγέν-
 νητα εἰς ταῖς γαστέραις τῶν μητέρων· ἔξη χιλιάδες ἦταν
 οἱ Μαυροβουνιωταῖς, στρατάρχης ὁ ἴδιος ὁ Βλαδίχας·
 εἰς ταῖς παραποταμιαῖς τῆς Μοράχας, εἰς κάμπον, ἐ-
 στρωσε ὁ πόλεμος, τέσσερες ὥραις ἐδούλευε τὸ σπαθί,
 τρεῖς χιλιάδες οἱ φονευμένοι ἐχθροὶ ἀπὸ σπαθί, τὸ ἐ-
 πίλοιπο, οἱ περισσότεροι, ἐβύθισε εἰς τὸν ποταμὸν ἢ
 ἐχώνευσε εἰς τὰ γρεμνά· ὁ πασᾶς Καρὰ Μαχμοῦδ αἰχ-
 μαλωτίσθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη, θέλεις νὰ ἰδῆς τὴν κε-
 φαλήν του; ὄχι, τοῦ λέγω, πᾶμε εἰς τὸ λείψανον τοῦ
 Ἀγίου. Εἶδα τὸν Ἅγιον εἰς τὴν ἀργυρῆν χρυσομένην
 του θήκην, μεγαλόσωμος, εἶχε τὰ ἀρχιερατικά του ἐν-
 δύματα, εἶχε παράσημα σταυροφορίας, δωρημάτα βα-
 σιλέων, εἶχε ὀμορφίαν πολέμου· τὸν ἀπάσθηκα οὔτε
 δεξιάν πατρός οὔτε χεῖλην μητρὸς ἐφίλησε ποτὲ μὲ τό-

ΕΚΚΟΒΑΤΕΙΟΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

βον πόθον και δεβαδμόν ξηνητευμένος νιός, ὄσον ἐγὼ τὸν Ἅγιον ἐκείνον, μοῦ ἐφάνη φιλιῶντας τον, δαν νὰ ἦμουν ἕνας ἀπεσταλμένος σας, πρέβυς τῆς πατρίδος.

Ἐνὶ κτωσα εἰς τὴν Τζετινια, ἐπλάγιασα, ἀνήσυχος ὁ ὕπνος μου, μὲ φαντάσματα, εἶδα, ἦκουσα τόσα εἰς δύο ἡμέραις, ἐφοβούμουν μὴ φρενιάσω γλυκοχάραμα ἐκίνησα μὲ τὸν ἀγωριάτην και μὲ τὸν σωματοφύλακα νὰ ἐπιστρέψω εἰς Κάταρο ἄλλον δρόμον ἐπήραμε, διαφορετικὸν ἀπὸ τὸν πρῶτον τῆς ἐσοχῆς τοῦ ἡγεμόνος, δαν καλήτερος ὅμως και ἀπὸ αὐτὸν τὸν καλήτερον ζῶο φορτωμένο δὲν περνάει διὰ τὰ στριφογυρίσματα τοῦ βουνοῦ. Κτίζουν σπήτια εἰς τὴν Τζετινια; γυναικες ἢ ἄνδρες φέρουν εἰς τὴν πλάτην ἀπὸ το Λύστριακὸ παραθαλάσσιον τὰ σεβιδια τῆς οἰκοδομῆς, δώδεκα ὄραις ἀνήφορος. Δρόμον δρόμον ἔκουα τραγουδία ἀπὸ τὰ ψηλὰ βουνά, ἐρωτῶ, τί διαλαλοῦν τα τραγοῖ δια; ἀποκρισῆς. Ζήτω, λέγουν, ὁ Δανιὴλ και ἡ θυμβία του.— Τόσο τοὺς ἀγαποῦν; — Πολύ. Ἐρωτήσα ἀκόμη, ἐκούεται ληστεία εἰς τὸ Μαυροβούνη; Ἀπάντησα κόσμον πολλὸν, ἐπηγαινοῦρχοντο ἀπὸ τὸ Κάταρο εἰς τὰ ἀντίπερα τῶν βουνῶν χώματα Αἰδτριακὰ ἢ Ὀθωμανικὰ Παντελῶς, μοῦ λέγουν, χάνεις τὸ μανδῆλι σου; τὸ εἰρίσκεις κρημασμένον εἰς ἕνα δένδρον. Ἐκαλοτίχιδα ἐκεῖνα τα βουνά και ἐφιλοτραγουδοῦσα και ἐγὼ « σηγόνονται οἱ ἀμαθεῖς και ἀρπάζουν τὰ οὐράνια. Ζήτωσαν ὁ πρίγκηψ Δανιὴλ και ἡ πριγκιπέσσα Δανριέττα.»

Εἶδα εἰς ἕνα ψηλὸ ψηλὸ βουνὸ, τὸ ὑψηλότερο, ἕνα τι δαν ξωκκλήσι προφήτης Ἡλίας, ἐρωτῶ, εἶναι; — Ὅχι, εἶναι ὁ τάφος τοῦ Βλαδίχα Πέτρου Β'. ἐκεῖ ἠδέλησε νὰ ταφῆ.— ἀνεβήκατε τόσον ἀνήφορο; — ναί! — διακί νὰ ταφῆ ἐκεῖ; Διὰ νὰ ἴχη εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του,

εἶπε, νὰ βλέπη ἀπὸ ψηλὰ τοὺς Μαυροβουνηώτας ὄλους, καθὼς τοὺς εἶχε, τοὺς ἔβλεπε εἰς τὰ ζῶντά του. Κατὰρα και εὐχὴ τοὺς ἄφησε, νὰ ἀπέχουν ἀπὸ κακίας, νὰ ἰποτάζωνται εἰς τὸν Δανιὴλ, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἀνέθρεψε, και ἐκήρυξε διάδοχον και κληρονόμον του.— Πότε ἀπέθανε; ἐρωτῶ — Εἰς τὰ 1852, και δὲν ἦτον γηρατειος, μισόκαιρος ἀγαποῖσε πολλὸ τὸν λαὸν, ὄσον ὁ ἅγιος ἀγαποῖσε αὐτόν ἤ ὁ πατέρας του, ἀλλὰ ἰπέργρηρος, ἐκατὸν πέντε ἐτῶν, και εἶναι ἀδελφός τοῦ ἁγίου Πέτρου — Ποῦ εἶναι, τοὺς λέγω.— Εἰς τὸν δρόμον μας, κατοικεῖ εἰς τὸ πατρικὸ τους χωριό, θέλεις νὰ τὸν ἰδῆς; — Θέλω.— Ὀλίγο νὰ κοποῖμεν ἀπὸ τὸν δρόμον μας φθάνομεν. Τὰ ῥα ἐνθυμοῦμαι, εἶπα, ἴσως εἶναι αὐτὸς, δια τὸν ὁποῖον μοῦ ἐμίλησε ὁ ἀρχιμανδριτής εἰς τὴν Λόβιτσα μήπως λέγεται μιάρα Θῶμος; — ναί.

Πρόδρομος ἐπῆγε ὁ σωματοφύλακας, δίπλα μας εἰς ἕνα χωριό, ὡς εἶναι ἡ Μάνδρα ἢ ἡ Ἐλευσίνα, ἀνεβαίνομεν ταπεινὴν κατοικίαν εἰς δωμάτιον μεγάλον ἠΰραμεν τὸν γέροντα καθήμενον, ἐμπρός του μεγάλο μαγκάλι μὲ φωτιά, ἀραχιασμένα, μαῖρα τὰ πατερὰ. Μὲ ἐδέχθηκε ὁ γέροντας, μὲ ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι, και μοῦ τὸ ἔσφιγγε μοῦ ἔλεγε, ἐδὲ εἶσαι νέος, και ἴμπορεῖς νὰ μοῦ σφίξης τὸ χέρι, ἐγὼ γέρος και δὲν ἴμπορω ἔχαιμογέλοῖσε, και μοῦ τὸ ἔσφιγγε εἰς τρόπον, ὥστε ἐκινδύνευε νὰ μοῦ πονέσῃ. Θέλετε νὰ μάθετε ταῖς ὀμιλίαις μας; μὲ ἐράτησε διὰ τὸν βασιλέα μας, τὸν ἀγαποῖσε πολλὸ, μοῦ εἶπε, ὁ Βλαδίχας ὁ νιός μου ἐράτησε ἀκόμη, εἰς ποῖον μέρος τοῦ κόσμου εἶναι τώρα πόλεμος; εἰς τὰς Ἰνδίας, τοῦ λέγω, δὲν ἤξευρα ἀλλοῦ, ἢ δὲν ἐνθυμοῖμουν, νὰ τὸν εὐχαριστήσω.

Θὰ σὰς κάμω, Κίριοι ἀκροαταί, τώρα μίαν πρότασιν,

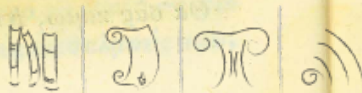
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

παρακαλώ σας να τὴν δεχθῆτε. Ἴδού ποίαν. Ἐπειδὴ ἔχομεν τὴν εὐκολίαν τοῦ Τηλεγράφου, να χωρισθούμεν ἀπὸ τὸν γέροντα τοῦ Μαυροβουνιοῦ, να ταξειδεύωμεν δὴν τὰ γράμματα τοῦ Τηλεγράφου, να εὐρεθούμεν εἰς το Παρίσι· ἐκεῖ δὲ νεωτερίσωμεν πάλιν τὰ ἱερὰ λόγια τοῦ Θεοῦ Ἀγγουστίνου, δὲ ταξειδεύωμεν καὶ ὑποβρύχοι, εἰς τὰ βάθη τοῦ γαλοῦ, μὴ φοβηθῆτε τὰ τερατόμορφα θαλάσσια θηρία· δὲ φθάνουν τὴν σπῖθα μας· ἀλλὰ εἰς τὰ Παρίσια δὲ φθάσωμεν ζαλισμένοι, νοτισμένοι, τα γράμματα ὡς ἄνυλα, ἀναίσθητα, δὲ ζαλίζονται, ἐμεῖς δὲ ζαλισθοῦμεν· ἄς ἀναπανθούμεν λοιπὸν μίαν ἐβδομάδα, καὶ σήμερον ὀκτὰ πάλαι να σμῖξωμεν, τὴν αὐτὴν ὥραν, εἰς τὸν ἴδιον τόπον, να σᾶς τελειώσω τὸν λόγον τῆς 25 Μαρτίου.

Μὴν λείψετε, σᾶς θερμοπαρακαλῶ, παρακινήσατε καὶ ἄλλους φίλους να ἔλθουν. Ἄλλοτε, Κύριοι ἀρχοκράται, εἶχαμεν συμφωνήσει μετὰ τὸ φρόνημα ἐνδὸς ἄγγλον συγγραφέως ὅτι τὰ γέλοια, ἢ χαρὰ προσθέτουν ἀπὸ τόσαις κλωσταῖς εἰς τὸ ὑφασμα τῆς ζωῆς· ἂν ἔλθῃτε σήμερον ὀκτὰ, δὲ πεισθῆτε, ὅτι καὶ τὰ δάκρυα εἶναι ἓνα σχολεῖον ἡθικῆς. Μὴν θελήσατε να ἐξηγηθᾶ περισσότερον· ἔλατε εἰς τὸ Σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον σᾶς προσκαλῶ καὶ δὲν δὲ τὸ μετανοήσατε.

ΛΟΓΟΣ Β'

ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1859

Ἐκφωνηθεὶς τὴν Κυριακὴν τῶν Βατῶν.

Ἀρχίζω δεόμενος τὴν εὐνοίαν τοῦ ἀρχοκράτου μου, τοὺς σεβαστοὺς φίλους, να ἔχουν· κατὰ νοῦν, να πιστεύουν ὅτι ἡ σημερινὴ ἡμέρα, ἢ ἑορτὴ τῶν Βατῶν, ἀγαθὰ καὶ δὲν μνημονογεῖται ἡμέρα Μαρτίου, παρακαλῶ ὅμως να πιστεύσατε ὅτι ὁ λόγος μου εἶναι καὶ λέγεται εἰς τὴν χρονικὴν ἐθνικὴν πανήγυριν τῆς 25 Μαρτίου. Τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἔννοιαν τῆς δόμιας μου. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, βιασμένην προσπάθειαν δὲν ζητῶ ἀπὸ τὴν φιλίαν σας, ἐπειδὴ ὅλαις ἢ ἡμέραις τοῦ ἔτους ἐν ὅσῳ χαίρομεθα πατρίδα καὶ ἐλευθερίαν εἶναι ἀδελφαῖς νεότεραις ἢ θυγατέραις τῆς μεγάλης Ἀγίας ἐκείνης ἡμέρας, μητρὸς εὐμορφῆς εὐμορφαις θυγατέρες· τὰ κοράδια δοξολογοῦν τὴν γεννήτριάν των.

Ἐρχομαι τάρα εἰς τὸ προκείμενον να σᾶς διηγηθῶ πῶς καὶ πῶς ἔτυχε εὐρισκόμενος εἰς τα Παρίσια να ἐνθυμηθᾶ καὶ να εἰπῶ τὰ ἱερὰ λόγια τοῦ Θεοῦ Ἀγγουστίνου «σημνόνονται οἱ ὁμαθεῖς καὶ ἀρπάζουν τὰ οὐράνια.» — Ἐπειδή· μὲν νὰ ἰπάγω ἓνα ἐσπέρας εἰς τὸ Γαλλικὸν θέατρον, Théâtre Français. Ὀνομάζεται

ΕΛΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Theatre Français το θέατρον ὅπου παρασταίνονται τὰ ἀριστουργήματα τῆς Τραγικῆς ἢ Κομικῆς τέχνης, ἐξαιρέτως τῶν Γάλλων. Πηγαῖνω εἰς ταῖς στήλαις τοῦ Palais Royal νὰ ἰδῶ ποία ἢ παραστάσις διαβάσω Oedipe roi, Οιδίπους τύραννος· ἐπίστευσα πῶς εἶναι ἡ τραγωδία τοῦ Βολταίρου, ἐμούδιασα ὀλίγον, δὲν εἶναι ἀπὸ ταῖς καλλίτεραις τοῦ Γάλλου τραγικοῦ· διαβάσω μὲ προσοχὴν, βλέπω ὅτι εἶναι ὁ Οιδίπους τοῦ Σοφοκλέους, πιστῆ μετάφρασις ὡς δηλοποιοῖτε τὸ πρόγραμμα, καὶ ὅτι πρώτην φορὰν παρασταίνεται καὶ μὲ τοὺς χοροὺς σχεδὸν ψαλτοὺς τῆς ἀρχαίας τραγωδίας. Προτείνω μάρτυρα τοῦ περιστατικοῦ τῆς παραστάσεως καὶ τὸν ἐδῶ παρόντα νέον σεμνῶν ἐλπίδων Κ. Νικόλαον Μανροζορδάτον. Ἐκαλοτύχησα τὸν ἑαυτὸν μου, μὲ ἐπῆρε χαρὰ ὅτι εἰς τὴν τριήμερον διαμονήν μου εἰς τὰ Παριζία ἐμελλε νὰ γίνω θεατῆς τοῦ σπανίου θεάματος. Ἀμα ἐβράδιασε ἐπῆγα, ἀλλὰ δὲν προνόησα νὰ πάρω εἰσιτήριον τὴν ἡμέραν· τὰ εἰσιτήρια ἦσαν ὅλα σχεδὸν μοιρασμένα ἐγάθηκα, ὄλλυμι, ὠλόμην, τὸ εἶπα καὶ Ἑλληνιστὶ, τόσος ὁ καῦμός μου, νὰ μὲ ἀκούσῃ καὶ ὁ Σοφοκλῆς. Χάρην ὁμως εἰς τὴν συμβουλήν τοῦ σεβαστοῦ πατρὸς τοῦ φίλου μας Κυρίου Dunoyer ἐπέτυχα νὰ εὔρω εἰσιτήριον· δὲν ἦτον καὶ φθηρό, δύο πεντάγραμα, ἀλλὰ ὁ Σοφοκλῆς τὰ ἄξιζε.

Μοῖ ἔρχεται, Κύριοι ἀκροαταί, μία ὄρεξις ἀκράτητη, ποία; χάριν λόγου σὰν ὅταν ἕνας ἐπιθυμῇ νὰ φάγῃ ῥοδάκινα ἢ φακὴ· ποία ὄρεξις; Νὰ σὰς μεταφρασῶ καὶ ἐγὼ τὴν τραγωδίαν τοῦ Σοφοκλέους, μέρος ἢ τὸ ὅλον· εἰς ποίαν γλῶσσαν; εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν παιδιῶν. Τέλος πάντων ἐμάθαιμε φέτος τὸν Ἰανουάριον τί ἢ ἀπλῆ γλῶσσα; εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν παιδιῶν· μᾶς

το ἐδίδαξεν ὁ Κ. Εἰρηνίδης μὲ τὸ φοβερό του παραμῦθι. Τὸ Αἰδώπιον του ἐφεύρημα εἶναι γραμμένο ἀπλᾶ, καθαρότατα, εὐμορφα, ἀλλ' ἐπὶ κεφαλῆς σημειόνοι γραμμένο εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν παιδιῶν.» Ὁ Κ. Εἰρηνίδης ἐμελλε νὰ λύσῃ ζήτημα σοβαρὸ, πολύπλοκο· δὲν εἶναι γλῶσσα κοινὴ ὅλον τοῦ ἔθνους ἢ ἀπλῆ, εἶναι μόνον τῶν παιδιῶν· τί θὰ σοφισθοῦν τώρα οἱ αἰώνιοι ἀντίδικοι τῆς ἀπλῆς φωνῆς; Τί θὰ κάμουν; Ἄν θὰ μελετήσουν βέβαια δευτέραν βροφοκτονίαν καθὼς τοῦ Ἡρώδου! Ἐνόσφ λοιπὸν εἶναι παιδιὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ γλῶσσα ἢ ἀπλῆ ζῆ, θὰ λαλεῖται, διότι τὰ παιδιὰ ἀναθρέφονται ἀπὸ ταῖς βυζάντιαις, ἀπὸ ταῖς μανάδες τῶν οἱ λογιώτατοι δὲν κατεβάξουν γάλα. . . ἑλληνικοῦσαι, μᾶλλον φορολογούμενοι εἰς τὸ εἶδος τῶν. Γελοῦν τὰ παιδιὰ μὲ ταῖς παραξενιαῖς τους καὶ τὰ ναντόπουλα εἰς τὰ καράβια, «χαλάσετε τὴν κεφαίαν» ἀντικαταβάσετε τὸ πανί. Γελᾷ καὶ ὁ Κ. Εἰρηνίδης, τὸ ἕνα τον, πιστεύω, μὲ τὰ παιδιὰ καὶ μὲ τὰ ναντόπουλα.— Ἄν ἐκάμαμε ἀχαρὰ νὰ γελᾶσωμε, Κύριοι ἀκροαταί· τὸ γέλιο εἶναι ἕνας φίλος, τὸν ὅποιον δὲν ἐλπίζω δεύτερον φορὰ νὰ ἰδοῦμεν σήμερον.— Ἐρχομαι εἰς τὴν τραγωδίαν.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

ΠΡΟΣΩΠΑ Οιδίπους. Ίοκάστη. Κρέων.
Χορός γερόντων Θηβαίων. Ίσρεύς, Τειρεσίας μάν-
τις. Άγγελιαφόρος πρῶτος. Άγγελιαφόρος δεύτερος-
Ποιμὴν ἢ ὑπηρετὴς παλαιὸς Λαίου, θεράπων λέγεται εἰς
τὴν Ἑλληνικὴν τραγωδίαν, τουτέστι ὑπηρετὴς.

Διδόμενα τινὰ πρὸς γινῶσιν τῆς τραγωδίας.

Ἡ σκηνὴ εἶναι εἰς τὰς Θήβας.

Ἐβασίλευεν εἰς τὸ κράτος τῶν Θηβῶν ὁ Λαίος ἀπὸ τοῦ ἀρ-
χαιῶν γένους τοῦ Κάδμου, ἡ Ίοκάστη ἦτον συμβία του καὶ ἀδελ-
φὴ τοῦ Κρέωντος. Εἰς ἓνα του ταξίδι εἰς Δελφοὺς ὁ Λαίος ἐφο-
νεύθη ἀπὸ ἀγνώστους. Ἐτυχεν ἐπειτα καὶ οἱ Θηβαῖοι ἐβασανί-
ζοντο ἀπὸ εἰς ἀνθρωπόμορφου μιλητῆ ἠθρείου, ὀνομαζόμενον
Σφίγγι. Ἐλεγεν αἰνίγματα εἰς τοὺς διαβάτας· δὲν ἔδιδαν, ἔσ-
φαλλαν τὴν λύσιν· τοὺς ἔτρωγεν. Ὁ Οιδίπους διαβάτης καὶ αὐ-
τὸς ἔλυσε τὰ σκοτεινὰ αἰνίγματα καὶ ἠφανίσθη τὸ θηρίον. Οἱ
Θηβαῖοι τὸν ἀναγόρευσαν βασιλέα· δὲν ἐσώζετο τέκνον βασι-
λικὸ, ἐνυμφεύθη καὶ τὴν βασίλισσαν. Σᾶς ἰδεάζω ἀκόμη, ὅτι
ὁ χορὸς εἰς τὴν ἀρχαίαν τραγωδίαν ἀντιπροσωπεύει τὴν συνεί-
δησιν τῶν πολλῶν, τὸν κόσμον, ἦτον τραγουδιστὸς· εἶχε κορυ-
φαίον, σύρτην· ὅταν γίνεται διάλογος μεταξὺ τοῦ χοροῦ καὶ
τῶν προσώπων τῆς τραγωδίας ὁ κορυφαῖος ὀμιλεῖ· χορὸς λέ-
γεται διότι ἡ τραγωδία ἔλαβε τὴν ἀρχὴν της ἀπὸ τοὺς χοροὺς
τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς ἐορτὰς τῶν θεῶν. Ἐμεινε τὸ ὄνομα, χο-
ρὸς· δὲν θὰ ἐκακοεξηγεῖτο ἴσως ὀμήγουρις, λαός. Ἡ σκηνὴ τοῦ
ἀρχαίου θεάτρου ἦτον ἀνοικτὴ, δὲν ἐγένετο διακοπὴ τῆς τρα-
γωδίας· ἀπόντων τῶν προσώπων τῆς τραγωδίας, φαίνεται,
τραγωδοῦσε ὁ χορὸς. (ἶσα τὴν σημείωσιν εἰς τὸ τέλος.)

ΛΟΓΟΣ Γ

ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1859

Ἐκφωνηθεὶς τὴν 20 Μαΐου

Ἐπέτειον ἐορτῆν τῶν γενεθλίων καὶ τῆς ἐνθρονίσεως
τοῦ Βασιλέως.

Τὸ σέβας μὲν πρὸς τὸ ἐντιμὸν ἀκροατήριον μὲ δια-
τάττει νὰ προοιμιᾶσω ἀπολογούμενος... Δὲν μὲ λανθάνει
ὅτι ἄνδρες ἡλικίας ἐπίσημοι εἰς τὸ ἔθνος συγκατανει-
ον, τιμοῦν τὸ ἐτήσιον τῆς ὀμιλίας μου· ἡ ἐμφάνησίς
των ἐδῶ δίδει ἀξίαν εἰς τὸν λόγον μου. Ὁ λόγος μου τῆς
25 Μαρτίου λόγος, αἰτοὶ τὸ πρᾶγμα. Βλέπω καὶ νέους
ἐὺπατριδῶν γονέων, ἢ ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἂν καὶ δὲν ἔ-
χουν πτερὰ πατρικὰ, ἐλπίζουν νὰ ἀπαλώσων τὰ δικὰ
τους, νὰ ἀνοίξουν πέταμα ὑψηλὸ πρὸς χαροποίησιν ὁμο-
γενῶν καὶ φίλων. Ὡς συμβαίνει ἀκόμη νὰ βλέπωμεν
εἰς τὴν ὀμήγουριν μας Κυρίαίς καὶ κοραβιαῖς ἑλληνί-
δαις, εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν ξεφωνήσωμεν εἰς τὸ εὔμορ-
φο θέαμα τὰ γνωστὰ λόγια τοῦ ποιητοῦ;

Ἡ καρδιά μου ἀναγαλιάζει
πῶς ὁ κόρφος καθεμιάς
γλυκοβρίζαστο ἐτοιμάζει

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ἢ ἑλευθεριᾶς.
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

Μία εὐλογημένη σύμπνοια γνώμης βασιλεύει. Κύριοι ἀκροαταί, εἰς τὴν κοινωνίαν μας: κάτοικοι χωριῶν ἢ πόλεων, ἔξοχοι ἢ ἀφανείς, καταγινόμεθα εἰς τὴν εὐδυσίαν τῶν συμβάντων τοῦ κόσμου· τὸ ζήτημα τῆς ἐπιταγῆς μᾶς καίει ἢ διαφωνίας τῶν αὐτοκρατόρων καὶ βασιλέων, εἰρήνη ἢ πόλεμος καλεῖ ὄλην μας τὴν προσοχίν. Ἀντιπρόπερσι ἢ ἐκστρατεία τῆς Κριμαίας ἔσεισε ἀπὸ τὰ βάρη τῆς τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς μας. Τὸ πανελλήνιον φαινόμενον ἐφάνη εἰς τὸν ἠχόν μου νοῦν ὡς ἓνα μυστήριον, ἠθέλησα νὰ τὸ ξεδιαλύνω, νὰ τὸ καθαρίσω· ἦρα, εἰμεσθε, εἶπα, ὅλοι ἀφιερῶματα τῆς πατρίδος, ταμμένοι εἰς τὸ εἰκόνημα τῆς Ἑλλάδος· ἢ χάρις τῆς εἰκόνης μᾶς ἀρπάζει ἀπὸ τὴν γαλήνην τῆς ἀδιαφορίας, ἐπειδὴ τι σοβαρὸ δὲν συμβαίνει εἰς τὸν κόσμον, τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἐνδιαφέρει τὴν Ἑλληνικὴν φυλήν. Δὲν εἶμαι ἀρμόδιος σήμερον νὰ δακτυλοδείξω τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐξηγήσεως τοῦ μυστηρίου, νὰ εἰπῶ τὰ δεινὰ καθήκοντα τῆς εὐθύνης μας· ἄλλο τὸ θέμα μου σήμερον. Ἐλάλησα ὀλίγα λόγια ἄς διὰ νὰ δικαιολογήσω τὸ σέβας μου πρὸς τὸ ἀκροατήριόν μου· τὸ σέβας μου αἰτιολογεῖ καὶ τὴν ἀπολογία μου. Δὲν εἶναι εἰς δίκην ὁ ἀκριάτιστος Σοφοκλῆς, ἐγὼ εἶμαι ὑποπτεύομαι. ἔχω διδόμενα, ὅτι ὁ ἕτερος λόγος μου τῆς ἑορτῆς τῶν Βαῖων σᾶς βάρυνε· ἐγὼ ἔχω τὸ ἄδικον ἀπολογία μου· δύο λέξεις νὰ εἰπῶ πῶς ἢ τραγωδία τοῦ παλαιοῦ Ἀθηναίου ἔδενε μὲ τὸ σύνολον τῆς ὁμιλίας μου. Κύριοι ἀκροαταί, δὲν εἶχαμεν ὁμολογήσει ὅτι ἓνα ἀπο τὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἑυρώπης εἶναι ἢ πατροπαράδοτος σοφία τῶν προγόνων; δὲν τὸ ἐδεχθήκατε; τί λέγω τὸ ἐδεχθήκατε; δὲν ἐχάρη ἢ ψυχὴ σας, ὡς χαίρονται γονεῖς ἀπορώμενοι τὸ καλὸ ὄνομα

τέκνων ξενιτευμένων; Σᾶς συνέβη, Κύριοι, ἓνα τι παρόμοιον, ὡς γράφει ὁ Ὅμηρος εἰς τὴν Ὀδύσειαν διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀχιλλέως· ἀφοῦ ἔμαθε διὰ τὸν υἱόν του τὸν Νεοπτόλεμον ἀποχαιρετήθη ἰπὸ τὸν Ἰθακήδιον, πατώντας μὲ ἀνοικτὰ βήματα τὸ ἀνδοστολισμένον βασιλεῖον τοῦ ἄδου, «ἀσφοδελὸν λευᾶνα,» ἀγαλλόμενος, ὑπερηφανευόμενος διὰ τὴν μεγαλοφυλίαν τοῦ υἱοῦ του εἰς τοὺς πολέμους, διὰ τὴν εὐγλωττίαν του εἰς τὰ συμβούλια τῶν ἠρώων. Δὲν ἐδείξατε τὴν εὐχαρίστησίν σας εἰς τὴν διήγησίν μου τοῦ μεγαλείου τῶν Ἑυρωπαϊῶν μὲ τὸν κτύπον τῆς παλάμης, σύμφωνον μὲ τὸν κτύπον τῆς καρδίας σας; Δοινοῖ. ἤθουν μάρτυρας, διηγῆσον τί εἶδες εἰς τὸν πατέρα σου καὶ εἰς τοὺς φίλους τοῦ πατρός σου ὅταν φιλήσῃς τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς σου. Τώρα, παρακαλῶ, κρατᾶτε καλὰ τὴν κλωστὴν τῆς ιδέας μου. Ἐτυχα εἰς Παρισίους κατὰ τὴν παραστάσιν τῆς δαινῆς τραγωδίας, εἶδα τὸ μεγάλο ἀποτέλεσμα εἰς τοὺς θεατὰς Γάλλους, ἠθέλα ὠφελούμενος τοῦ θεάματος νὰ ἐπικυρώσω μὲ σημάδια τὴν στενὴν πνευματικὴν συγγένειαν τῆς Γαλλικῆς ψυχῆς μὲ τὴν ψυχὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Φανερὸ ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα δὲν θὰ ἦτον τόσον μεγάλο, ἂν ὁ πολιτισμὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν εἶχε μορφώσει, ἀναστήσει τὸν νέον πολιτισμόν. Δὲν ἀροῦμαι ὅτι εἶχα καὶ ἄλλα τέλη μὲ τὴν μετὰφρασίν μου τῆς Τραγωδίας ὅλης, μοῦ ἤρχοντο βολικὰ, καλὸς ὁ κίνδυνος ἐν πρώτοις ἠθέλα νὰ ξεκύνσω τὸν Σοφοκλῆν ἀπὸ τὰ σπάρρανα τοῦ Λεξικοῦ, νὰ τὸν ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν θῆριακὴν τῆς Γραμματικῆς, νὰ κάμω τὴν Μελπομένην, τὴν θεὰν προστάτριαν τῶν Τραγωδιῶν, νὰ σᾶς ὁμιλῇ ὅπως σᾶς ὁμιλεῖ ἢ ἀδελφῇ σας ὅπως ὁμιλοῦν ἀρράβωνιαστικῶς μὲ ἀρράβων-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

μαστικόν· δὲν φιλολογοῦν βέβαια λεξικά. Δεύτερον ὄσον ἢ ἀντιγραφῆ, ἢ μετάφρασις μου θὰ ἦτον χλωμῆ, ἄχαρη, πάλαι θὰ ἔδειχνε ἢ εὐμορφία τῆς νεοελληνικῆς ταιριασμένη μετὸν νοῦν τοῦ Ἀθηναίου, καὶ ἢ μεγάλη της μοῖρα νὰ κληρονομήσῃ τ' οὐκ ἴστω τῆς μητρὸς της εἰς τὸν κόσμον.

Τρίτον οὐδωδέστατον. Εἶναι πασίγνωστον ὅτι καθηγητῆς τῆς Γερμανίας ὁ Φαλμεράυερ ἐδημοσίωσεν, μάχεται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἰς τοὺς κατοίκους τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος δὲν ὄσεται σταλαγματιὰ αἵματος ἑλληνικοῦ· μᾶς βαπτίζει Σλάβους. Ἐσπυλλογίσθηκα ὅθεν ὅτι ἂν ἐγὼ εὐτυχούσα νὰ μεταφράσω ὅχι ὀλίγαις ἀράδαις, ἀλλὰ ὀλόκληρον τραγωδίαν, καὶ νὰ μὴν πάρω οὔτε ἓνα μονοσύλλαβον ἀπὸ τὰ λεξικά, καὶ ἢ φράσις μου νὰ ἦναι ὅλη Ἑλληνικῆ, ἀπὸ τὸ γενικὸ ταμείον τῆς φυλῆς, ἐσπυλλογίσθηκα ὅτι θὰ πλήγῃ θανατηφόρως τὸ ἐφεύρημα τοῦ Φαλμεράυερ· πῶς; ἰδοὺ· ἢ γλῶσσα, ἢ διάλεκτος εἶναι ἓνα ἔθιμον· τὸ βασιλικώτερον μάλιστα τῶν ἔθιμων· τύπος, εἶδωλον τῆς ψυχῆς. Εἶναι πιθανὸν λοιπὸν νὰ χαθῆ κατὰ κράτος τὸ ἔθνος, καὶ νὰ ᾠθῆ τὸ ἔθιμον; τερατολογία ἢ γνώμη! Τὸ ἀπαράλλακτον, ἢ ζωὴ τοῦ ἔθιμου, τὸ μακρόβιον του, βεβαιώνει τὸ ἀπαράλλακτον, τὸ μακρόβιον τοῦ ἔθνους· εἰμεσθε ἐκείνο ὅπου εἰμεσθε, Ἑλληνικῆ φυλῆ. Μὰ τὴν ἀλήθειαν! ἐγὼ δὲν θεωρῶ οὔτε ἀμάχημα, οὔτε ἀτιμίαν νὰ κατάργεται κανεὶς ἀπὸ τοὺς Σλάβους, μάλιστα ἀφοῦ ἐγνώρισα τοὺς Μαυροβουνιώτας θὰ τὸ ἐθεωροῦσα καὶ ὡς στολισμὸν· ἀλλὰ δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια. Τὸ ψεῦδος τοῦ Φαλμεράυερ μᾶς ζημιώνει· κινδυνεύει τὴν ἰδιοκτησίαν μας· ὁκιστὸν εἰς τοὺς ἀπογόνους τὰ εὐεργετήματα τῶν προπατόρων μας εἰς τὴν Εὐρώπῃ, μᾶς χωρίζει ἀπὸ τοὺς πα-

τρικοὺς φίλους· ἀρπάζει τοὺς τάφους τῶν γονέων μας, καὶ τὸ τραγοῦδι εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνος ἔλεγε, « Ἴτε, ἐλευθεροῦτε, ἢ οὔτε, ἐλευθερώσατε τοὺς τάφους τῶν γονέων σας. Ὁ Κύριος Φαλμεράυερ ἐνδύνεται τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας· παραλογιὰ ἐπὶ τέτοιον ἄνδρα! Ἡ Ἑλληνικὴ τὸν παιδεία μάλιστα, ὁ χαριεντισμὸς τοῦ κονδυλίου του, τὸν κατατάττει μᾶλλον εἰς τὴν τάξιν τῶν Σαλαμινίων, νὰ λάμνῃ τὸ κοντι τῆς πληξούρας. Ὁ Κύριος Φαλμεράυερ ἀκριτὰ μεγαλοφρονεῖ, πιστεύω, καὶ ὡς παλαιὸς στρατιωτικὸς, νὰ προτιμήσῃ ναύτης εἰς τὴν ναυαρχίδα τῶν Ἀθηναίων, εἰς τὸ στενὸ τῆς Σαλαμίνος, παρὰ πορφυρογέννητος τῆς Περσίας.

Σὰς ποιοποίησα τὸ σχέδιον μου μετὴν τῆς μετάφρασίν μου τῆς τραγωδίας, πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὸ βέλος μου δὲν ἐκτύπησε στὸ σημάδι· ὄσας βάρυννα· τὸ λάθος δικόμου, δὲν ἐξύγιασα, ἄλλο παραστάσις ἄλλο ἀνάγνωσις· ἢ παραστάσις τέρπει, πλανήτρα, ἢ ἀνάγνωσις βερένει· τὰ ἀναφερόμενα ὀνόματα τῶν προσώπων εἰς τὴν τραγωδίαν σκοτίζον· σμίξαιτε καὶ ἄλλα αἰτία ἀντίμαχα τῆς ἀναγνώσεώς μου. Τὰ στενοχωρημένα καθίσματα τοῦ Ἀλληλοδιδασκτικοῦ, ἢ μεθήμεριώτικη ὥρα, ὅθεν τὸ καῦμα, ἢ φωναὶς τοῦ δριμόνου, καὶ τὸ χειρότερον, ἐνδυμεισθε, εὐρέθηκα συχνὰ εἰς διωρισμὸν φωνῆς μετὸ ἀλαλητὸ τῶν βροντοφῶνων ἀδιακρίτων τετραπόδων, καὶ δὲν ἔψαλλα ἐγὼ τὸν ἐπινίκιον ὕμνον. Μὴ γένοιτο, Κύριοι ἀκροαταί, μὴ γένοιτο νὰ παραπονεθῶ ἐγὼ, τὴν ἑορτὴν τῶν Βαίων, ἀπὸ τὸ εὐτυχησμένο τετράποδον, τὸ ὅποιον πρὸ χιλίων ὀκτακοσίων τόσων

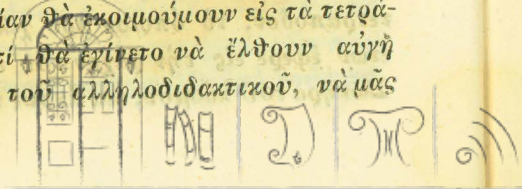
ἔσται ἔκρηξις τῆς ῥάχης του εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸν ἑσπυλλογιστὴν καὶ ἀκούει τὸ φῶνημα τῆς οἰκουμένης
 ΠΑΡΕΛΕΥΣΑΝ ΤΟΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, ΚΑΙ ἄκουε τὸ φῶνημα τῆς οἰκουμένης
 ΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

νης Ἐσθρανὰ ἐν τοῖς Ὑψίστοις, εἰλογημένος ἰσχυρότερος
ἐν ὀνόματι Κυρίου!» Ἄν εἶπα τι πειρακτικὸν τὸ ἀνακαλῶ.

Εἶδα, Κύριοι ἀκροαταί, ὀφθαλμοφανῶς ὅτι σᾶς βάρ-
ρυνα, ἀπὸ τὸ συγχροκνυμάτισμα τῶν φίλων νέων εἰς τὴν
θύραν τοῦ καταστήματος, ἄλλοι τῶν νέων ἔφευγαν, ἄλ-
λοι ἤρχοντο· οἱ ἰσχυρότεροι πάλαι ἔφευγαν. Πρέπει ὅμως
νὰ ὁμολογήσω χάριτας εἰς τοὺς ἡλικιωμένους, κανένας
δὲν ἐσεισθῆ ἀπὸ τὴν θέσιν του. Μακρὰ ἀπὸ ἐμὲ ἐπι-
βουλος στοχασμὸς, νὰ σπείρω διχόνοιαν μεταξὺ νέων
καὶ γερόντων, γνωρίζω ὅτι εὐτυχία τῆς πατρίδος εἶναι
ἡ σύμπνοια μεταξὺ νέων καὶ ἡλικιωμένων, ὅταν οἱ γέ-
ροντες συμβουλεύον, πείθονται οἱ νέοι· ἡ δόξα τοῦ
κόσμου, τὰ σημάδια τοῦ οὐρανοῦ ἀναγκάζουν παρὰ
ποτὲ τὴν συμφιλίωσιν τοῦ ὄριμον φρονήματος τῶν
γερόντων καὶ τῆς γενναιότητος, τῆς ἀψύτητος τῶν νέων.

Θὰ σᾶς ἀναγνώσω, Κύριοι καὶ Κυρίαίς, τὸν λόγον
μου ἀπαράλλακτα σχεδὸν καθὼς τὸν εἶχα προμελετημένον
νὰ σᾶς τὸν ἀναγνώσω τότε τὴν ἑορτὴν τῶν Βαίων κρι-
νετε τὴν ἀπλότητά μου· ἀφοῦ εἶπα τὴν Τραγωδίαν, ἠθε-
λα νὰ προχωρήσω μὲ τὴν ὁμιλίαν μου. Ὁ ὀρθὸς λόγος
μὲ βοήθησε καὶ ἐσταμάτησα, θὰ μοῦ λειποτακτοῦσαν
καὶ οἱ γέροντες, « κόρος τε ἔχει τραπέζην καὶ τὰ τερπνὰ
ἄνθεια Ἀφροδίτης », χορταίνει ὁ ἄνθρωπος, βαρύνεται
καὶ ἀπὸ τὰ εἰμορφήτερα πράγματα, καθὼς γράφει ὁ
Πίνδαρος. Κατὰ γράμμα, ἂν ἐξακολουθοῦσα θὰ ἔμενα
ἐγὼ, ὁ μπαρμπᾶ Χρηστός καὶ ὁ Γιάννης Θεοδώρου, καὶ
ὡς εἶναι φυσικὸν, ἂν ἐννικτοῦμεθα, γλυκὺς ὕπνος θὰ
ἔπιανε τοὺς δύο ἀκροατάς μου, συμμορφούμενος καὶ
ἐγὼ μὲ τὴν πλειονοψηφίαν θὰ ἐκοιμούμουν εἰς τὰ τετρά-
δια μου. Στοχασθῆτε τί θὰ ἐγίνετο νὰ ἔλθουν αὐγὴ
αὐγὴ ἑξακόδια παιδιὰ τοῦ ἀλληλοδιδασκτικοῦ, νὰ μᾶς

εἴθουν πλαγιασμένους εἰς τὰ θροῦνά τους· θὰ σήκο-
ναν σύνταγμα. Ὁ Κύριος Γιαννόπουλος θὰ ἐτξάκιζε
τὰ κουνδούνια του εἰς ὅσα μὴ ἀκουόντων.

Ἐρχομαι, τέλος πάντων, νὰ σᾶς ἰστορήσω τὸ μεγάλο
ἀποτέλεσμα τῆς ἐλληνικῆς τραγωδίας εἰς τὸ θέατρον τὸ
γαλλικόν, καὶ νὰ δευτερώσω, νὰ τριτώσω, νὰ πά-
λαι τὰ ἱερὰ λόγια τοῦ θείου Ἀγνουστίνου, « σηκόνον-
ται οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀρπάζουν τὰ οὐράνια. » Ἐχετε ὑπο-
μονὴν! ποῦ θὰ μᾶς καταστήσῃ ὁ Ἅγιος τυφλοδύστης,
θ' ἠαυτὸν. Ἀρχῆσε ἡ Τραγωδία· ἐφαίνετο εἰς τὴν ἄρ-
χὴν ἀδιάφορο τὸ ἀποτέλεσμα εἰς τὸ πλῆθος τῶν θεα-
τῶν, ἀλλ' ἔβρισκε ἡ λύπη· ἔγεινε βουνοῦ βρύση τὰ δά-
κρυα· φωτειρὰ πολλὰ, ἔβλεπα· εἶδα ταῖς εὐμορφαῖς νέαις
τῶν Περισίτων νὰ ἀσχημῆναι τὴν κάλλος τους· ἡ λύπη
τὸ κλάμμα, ἀφανίζει ταῖς εὐμορφαῖς κόψαις τοῦ προ-
σώπου· ἀλλὰ ὅταν ἐφάνη εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ παλα-
τιοῦ ὁ Οἰδίπους τυφλός, δέκα χιλιάδες ὀφθαλμοὶ ἔστη-
σαν τὴν ἀκτίνα τους εἰς τὸν ἀόμματον ἐκείνον· οἱ ὀφθαλ-
μοὶ τῶν θεατῶν ἐξητουῦσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Βασι-
λέως· ὅταν πάλαι ἔβαλε τὴν παλάμην του εἰς τὴν κε-
φαλὴν τῶν θυγατέρων του καὶ εἶπε κόραις μου, mes
filles, τολμῶ νὰ εἰπῶ, ὅτι καὶ τὰ περίφημα Παρίδια νὰ
ἐκαίοντο εἰς ταῖς φλόγαις δὲν ἠθέλεν ἠχολογήσει τόσος
ὀδυρμὸς, τόσο κλάμμα. Πιστεύετε, Κύριοι ἀκροαταί,
εἰς τὸ ναύαριον τόσης λύπης, τόσων δακρύων, ἐγὼ ἔμε-
να ἀκίνητος, ἀστένακτος, χωρὶς δάκρυον σὸ μᾶτι· μὲ
ἐπέτροσαν τὰ λόγια τοῦ ἱεροῦ Ἀγνουστίνου, τὰ ἐνθυ-
μήθηκα, πῶς νὰ μὴ τὰ ἐνθυμηθῶ! — Νὰ ἰδῶ τόσο ἄν-
θος εὐαισθησίας, νοημοσύνης εἰς τὴν κελτικὴν φυλὴν,
εἰς τὸ μίγμα βαρβάρων λαῶν, ἔμενα ὡς ἕνα θυμῶν

ΙΑΚΩΒΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ. Νοημοσύνη εἶναι τὰ οὐράνια, ἡ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

φαργοβολή τοῦ πνεύματος· ἐξήγησα καὶ τὸ διατι ὠνόμασαν τὰ Παρίσια νέας Ἀθήνας, nouvelles Athènes.

Ἄλλο ἀκόμη, μὰ τὴν ἀληθειαν, ἦλθε εἰς τὸν νοῦν μου, καὶ μὲ ἀποσβόλωσε, μὲ ἀπόκαμε φυσιολογικῶς· ἡ μετάφρασις τῆς τραγωδίας ἐκείνης ἦτον γραμμένη εἰς τὴν γλώσσαν τῶν παιδιῶν . . . τῆς Γαλλίας, εἰς τὴν κοινήν. Εἶναι δύο αἰῶνες, τρεῖς, ἀφοῦ τὸ ὑπερήφανο ἔθνος ἀποχαιρέτησε τὰ ἑλεεινὰ δοκίμια καὶ ἐκεῖ τῆς καθαρηνούσης· ἔπαυσαν οἱ διδάσκαλοι νὰ λατινίζουν τὴν μουρην τους, τὰ ἐξώρισαν πίσω τὸν ἥλιον, ἐπειδὴ δῆκοναν ἀπὸ τὸν λαὸν, ἀπὸ τοὺς πολλοὺς τὸ σαῖπτρον τῆς γλώσσης. Οἱ ἔξυπνοι Γάλλοι ἐσυμμορφώθησαν, καὶ χωρὶς νὰ εἶναι Ἀθηναῖοι, μὲ τὸ φρόνημα τοῦ παλαιοῦ φιλοσόφου τῶν Ἀθηναίων, τὸν Σωκράτην· δὲν λέγει εἰς ἕναν του φίλον εἰς τὰ, Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος, « φίλε μου, δὲν ἐβύλλο γίσθης ποτὲ, ὅτι ὄσα πράγματα γνωρίζομεν ἄριστα ἀπὸ τοὺς νύμους, ἢ ἀπὸ ἄλλην διδασκαλίαν τα ἐμάθῃμεν μὲ τὸν λόγον, μὲ τὴν φωνήν; » ἀλλὰ μὲ ποῖον λόγον, ἐρωτῶμεν τὸν Σωκράτην, μὲ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον δὲν ἐννοοῖμεν, ἢ τὸν ὁποῖον ἀηδιάζομεν; ὄχι, τέσσα μου ποθητὰ, δὰ μᾶς ἀποκρίνεται ὁ γλυκὺς τῶν φιλοσόφων, ἐννοῶ τὸν ἐννοοῦμενον, τὸν κοινὸν, τὸν φίλον τῆς ἀκοῆς μας παιδιοῦθεν. Ὡς ἐντελῶς λοιπὸν Σωκρατόφρονες οἱ Γάλλοι τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐμαθῶν τόσα εὔμορφα πράγματα ἀπὸ τὴν σοφὴν τραγωδίαν ποῖα; ἀκούετε· ἤμουν εἰς τὰ Παρίσια τὸ ἔτος τῆς χάριτος 1858. Τώρα, ἐβδουήντη ἔτη πρὶν, μία ἐθνοσυνέλευσις τῆς Γαλλίας, ὅχι τῆς Γαλλίας, τοῦ ἀνθρωπίνου γένους συνέλευσις, τὸ κήρυμά της τὸ μαρτυρεῖ, ἐκήρυξε ὅτι τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν τὸ τέλος εἶναι ἡ ἀσφάλεια τῶν δικαιωμάτων, τῆς ζωῆς, τῆς ἐλευθερίας

ας, ὅτι διαφθορὰ κόσμου εἶναι ὅταν παραβιάζονται τὰ θεῖα δικαιώματα· γεννήματα τῆς διαφθορᾶς ἡ ἀτιμία, τὰ δυστυχήματα ἐθνῶν καὶ βασιλείων. Τὸ κήρυγμα τῶν ἐνδόξων γονέων των εἶδαν οἱ Γάλλοι ἐπικυρωμένο ἀπὸ τὴν τέχνην τοῦ Ἕλληρος τραγικοῦ· ἡ ὄριζα τῶν δεινῶν τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν ἦτον τὰ ἁμαρτήματα τοῦ Οἰδίπου, ἡ λησμοσύνη τοῦ λαοῦ τῶν Θηβῶν νὰ ἐρευνήσῃ τ' ἐνυβάντα τοῦ φονευμένου βασιλέως εἰς τὸ σταυροδρόμι τῶν Δελφῶν. Τὸ ἀδέλγητα, τὸ ἀπρομελέτητο δὲν ἀδῶνεται τὸ κακὸ ἔργον· ὁ κόσμος πάσχει· ἡ τρομερὴ Δύναμις τοῦ δικαίου ζητεῖ θεραπείαν, ἀποζημιῶσιν τὰ τέρατα εἶδαν τὸ φῶς. Ὡς ἄγρια νύκτα χειμῶνος μὲ ἀστραπή καὶ βροντὴ πλακόνει ἡ τιμωρία. Εἶναι παραβέβαιον ὅτι οὐρανόθεν τὰ ὀρθὰ βουλευμάτα γεννοῦν εὐτυχίαν· ἡ ἀρετὴ συγγενεῦει μὲ τὴν μακαριότητα. Ὁ Πλάστῃς ἀποστρέφει τὰ βλέμματά του ἀπὸ κοινωνίαν ἀνθρώπων, ὅταν μάχονται τοὺς νύμους, τοῖς ὁποίοις αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐνομοθέτησε.

Εἰχαριστῶ πολὺ μίαν τῶν σεβαστῶν γυναικῶν τοῦ ἀκροατηρίου μου· ἐπαρτήρησε, δὲν ἄρμοζεν, εἶπε, χάριν εὐφημίας, καλῆς ἐντροπῆς (αἰδοῦς), ἡ ἀνάγνωσις μου τῆς τραγωδίας· ἡ ἐπίκρισις μὲ ἐκέντησε· ἐσυλλογίσθηκα· ἠῦρα, εἶδα εἰς τὰ κρύφια τῆς γνώσεως τοῦ Κυρίου τὴν μυστικὴν, τὴν ἀθάνατον συμμαχίαν, μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Ἱεροσολύμων· ἡ Τραγωδία ἐκείνη μοῦ ἐφάνη ἕνα σχόλιον παντοτεινὸν, σφραγίδα Ἑλληνικῆ, πατημένη εἰς τὸ κείμενον τῶν δέκα ἐντολῶν τοῦ Κυρίου εἰς τὸ ὕψος Σινᾶ, καὶ ὄχι παραλόγως ὁ νεωστὶ ἱστοριογράφος τῆς θεότητος Μποῦνδεν ὀνομάζει προφήτην μὲ τὴν ἐννοίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς τὸν Σοφοκλῆν.

Εἶναι τὰχα καὶ ἀνάγκη νὰ ἀπολογηθῶ, ἂν μιμούμε-
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

νος και ἐγὼ τὸ ἔξυπνον γένος τῶν Γάλλων ἔγραφα εἰς τὸ ἀπλό, ἀπλό τὴν μετάφρασίν μου; ἔχι, ἐπειδὴ ἤξείρω ὅτι δὲν με κατηγορεῖτε, ἀλλὰ θὰ δικαιολογήσω . . . τι, . . . δὲν τὸ ὑποπτεύεσθε, τὸν λογιωτατισμὸν. Προβέχετε παρακαλῶ. Πρωτῆεῖ εἰς τοῖς σοφοῦς μας, Κύριοι ἀκροαταί, ὁ πόθος τῆς μορφῆς, τοῦ τύπου τῶν λέξεων ἀδῶον, θείον τὸ ἔργον, ἢ προσβάθεια· και ὁ πλάστης δὲν εὐχαριδότηθη μόνον νὰ πλάσῃ τὴν ὕλην, τὴν περίπλεξε μὲ τὰ σχήματα, τὴν ζωγράφισε μὲ τὰ χρώματα, ἀλλὰ ἢ μελέτη τῶν σοφῶν φεῖγει, πιστεύω, ὅπὸ τὸ ὄρθον, ὅταν ἔροτιμοῦν σχηματισμούς, κατάληξιν, λαλιὰν τοῦ ἀρχαίου αἰῶνος, και προσβάλλουν τὴν εἰμορφίαν, ἢ εἰμορφιά, ζωῆ, κλωρασιά· ἀντὶ νὰ πιάδουν τὸν Μάι, ἀσταχολογοῦν τὰ μαραμένα φύλλα τοῦ φθινοπώρου. Διατὶ γινόμεθα τυφλοὶ, και δὲν βλέπομεν τὸν ἥλιον εἰς τὴν ἡμέραν; διατὶ καταφρονοῖμεν και εἰς τὸν πεζὸν λόγον και εἰς τὴν ποιήσιν τὴν χάριν τῆς ἀπλῆς; διατὶ ἀναθεματίζομεν τὴν νεότητά της, τὴν παρθενίαν της; Ἄν πατήσῃ τὸ ποδάρι της εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, θάνατος! Τὸ ἱερώτερον ἄσμα τῆς φυλῆς μας εἶναι γραμμένο εἰς τὴν κοινὴν, κοινὴν φράσιν,

Ὡς πότε παλικάρια νὰ ζοῖμεν στὰ στενά,
 μονάχοι δὲν λεοντάρια σταῖς ῥάχαις, στὰ βουνά,
 σπηλαιαῖς νὰ κατοικοῖμεν, νὰ βλέπομεν κλαδιά,
 νὰ φεύγωμε τὸν κόβμο γιὰ τὴν πικρὴν σκλαβιά;
 Καλλιτέρα μιᾶ, ὄρας ἐλ ὕψερη ζωῆ
 παρὰ σαράντα χρόνους σκλαβιά και φυλακή. —
 διὰ τὴν ἐλευθερίαν νὰ ζῶσωμεν σπαθὶ
 πῶς εἶμαστε ἀνδρεῖοι παντοῦ νὰ ξακουσθῆ.
 Ὡς πότε σφικιάλος εἰς ἕνεργς βασιλεῖς
 ἔλα νὰ γείνης στυλὸς τῆς ἰδίας σου φυλῆς . . .

Τα κοινὰ τραγούδια τοῦ ἀδικοθάνατου ῤῥῆρα ἐγκρέμισαν ὡς ἢ σάλπιγγες εἰς τὴν Ἱερικὴν τὰ τεῖχη τῆς Τριπολιτῆας, ἐτίναξαν εἰς τὸν ἀέρα μὲ τοῖς ἀλλοφυλοῦς τὰ φροῖρια τῆς Μονεμβασιᾶς, τοῦ Ναυπλίου, τῶν Ἀθηναίων και τὰ τρικάρτα τοῦ ἐχθροῦ. Τὰ λογιωτατιστικὰ ἄσματα, πιστεύατέ μου, δὲν ἐγκρέμισαν ποτὲ, δὲν σαλεύουν οὔτε τὴν ἀράχνην τοῦ κοκόρου τῆς καμινάδας.

Τελειῶνω τὴν ὁμιλίαν μου ὡς πρὸς τὴν παλαιὰν τραγωδίαν, εἰδοποιῶντας σας περιδραματικὸ, ἴσως ἀξιουνημόνευτο. Ὁ τόπος, Κύριοι, ὅπου ὁ Οἰδίπους ἐθανάτωσε τὸν πατέρα του εἶναι ὅπου ἀντιπρόπερδι ἢ λόγη τῶν στρατιωτῶν ἐφόρευσε τοῖς ληστὰς, ὁ πύργος, τὸ στενὸ τοῦ Ζεμενοῦ· ἀλλὰ ὁ λοχαγὸς Τζιρος, ὁ φίλτατος ἀκροατῆς μας, δὲν ἐφόρευσε τὸν πατέρα του, ἀλλὰ τοὺς φονεῖς τῆς Πατρίδος. Εἶναι τάχα ὁ σκοτομὸς τῶν ληστῶν μία ἐξιλέωσις, ἕνας καθαρισμὸς τοῦ παλαιοῦ φονικῆ; οὔτε τὸ βεβαίονω, οὔτε τὸ ἀθετῶ· βεβαίονω ὅμως ἄλλην ἀλήθειαν, ἔτι τόσο αἶμα δὲν ἤθελε περιχειλίση ταῖς γυλοτίνας, ἄσματα Ἑλληνικὰ δὲν ἤθελε αἱματωθῶν εἰς αἶμα Ἑλληνικὸ . . . ἐπειδὴ, Κύριοι ἀκροαταί, ἂν ἐκεῖνοι ἦτον θεομίσητοι ἐγκληματῆται δὲν παύουν νὰ ἦναι γέννημα και ἀνάστημα γῆς Ἑλληνικῆς, και κεντοῦν ὄλον τὸν πόνον τῆς ψυχῆς μας . . . ἢ ἀλήθεια μου εἶναι ὅτι ἂν οἱ φίλοι τῶν γραμμάτων ἐκαταγίνοντο τὸν πλοῖτον τῶν γνώσεών των, τὴν ἀρετὴν τῆς συνειδήσεώς των νὰ τὰ κάμουν ἰδιοκτησίαν κοινὴν, ἀγαπητὴν, ἄρτον τῆς ἡμέρας μὲ τὸν ἀπλὸν λόγον, τὸ γένος μας θὰ εἶχε θαναμαστὸν ὄπλον μεταφῶνδμίδεως κοινωνικῆς, εὐτυχεότερον πολὺ παρὰ τὰ στρατοδικεῖα. Καεῖς δὲν ἐκέντρωσε ταῖς ἀργιελχαῖς ὄχι νὰ ταῖς κόψῃ, νὰ ταῖς κεντρῶσῃ, δέχονται μπόλι ἀ-

ρηιελμαίς τῆς κοινωνίας τὰ λογγίδια παιδιὰ τῆς πατρι-
δος. Δὲν τὸ δίδω ὡς δωδὸ αὐτὸ ποῦ θὰ εἰπῶ, τὸ λέγω
διὰ τὰ εὐχειριστήσω· ναὶ μὲν οἱ σπουδασμένοι ἐκέν-
τροσαν ταῖς ἀγριελμαίς, ἀλλὰ μὲ τίς μὲ μυρωδάτο γα-
σουμί τὸ γασουμί, μπόλι ἔπιαστο εἰς τὴν ἀγριελμάν·
ἐρωτήσατε τοὺς πλέον ἐπιστήμονας γεωργούς. Κόβεις
τὴν ἀγριελμά; χάνεις καὶ τὸ λάδι τῆς ἡμερης· ἡμερω-
μένη θὰ ἐφώτιζε τοὺς πολυελαίους.

Ἐξώφλησα, Κύριοι ἀκροαταί, ἀν' ὅχι ἐντελῶς, βέβαια
κατὰ μέρος, τὴν ὑπόσχεσίν μου, ὡς μὲ τὸν πρῶτον καὶ
δεύτερον λόγον μου εἶχα ὑποσχεθῆ. Ἐφανέρωσα,
ἀκούσατε, ποῦ πέρασα τὸν καιρὸν μου εἰς τὴν τετρά-
μηρον περιήγησίν μου, διηγήθηκα ποῦ καὶ πῶς ἐξεφά-
νησα τὰ ἱερὰ λόγια τοῦ θείου Ἀύγουστίνου, « σηκόνον-
ται οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀρπάζουν τὰ οὐράνια — *indocti sur-
gunt et rapiunt coelum* ». Φίλοι καλοὶ ἐπιθυμοῦσαν,
ἐπίστευαν, τὰ ἱστορήσω διεξοδικώτερα τὰ θεάματα τοῦ
πολιτισμοῦ τῶν Εὐρωπαίων, ἀλλὰ ἐγὼ πιστεύω, Κύρι-
οι καὶ Κυρίαίς, ὅτι ἐκράτησα καὶ περιπλέον ἀπὸ τὴν
ὑπόσχεσίν μου. Τοιῶν νὰ εἰπῶ, εἰς ἔδαξα τὸ παλάτι,
ὡς ἔδωσα καὶ τὰ κλειδιά· ἀνοίξετε, ἰδέτε, κατοικήσετε·
παλάτι καὶ κλειδιά εἶναι τὰ τέσσερα στοιχεῖα, ὡς
εἰς τὸν πρῶτον μας λόγον ἀναφέραμεν, πλαστουρ-
γημένα, ταιριασμένα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν αἰώνων, ἀπὸ
δοφούς ἀνδρας, ἀπὸ περιφήμους βασιλεῖς, ἀπὸ ἀνδρα-
γαθήματα ἡρώων, ἀπὸ αἶμα ἀγίων, εἶναι ἡ σοφία τοῦ
Ρωμαίου δικαίου, ἡ χάρις τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ κάλ-
λος τῆς ψυχῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τὸ γενναῖο
ἀκρόν, τὸ φιλελεύθερο τῶν βασιλέων ἐθνῶν θριαμ-
βευτῶν τοῦ κράτους τῶν Ρωμαίων. Κάτοχοι τῶν κλει-
δῶν βλέπομεν ὅλα τὰ μυστήρια τοῦ νέου πολιτισμοῦ,

διδασκόμεσθε καὶ διδάσκουμεν, δικάζομεν τὸν αἰῶνα μας.
Πόλεμος ἢ εἰρήνη εἰς τὴν Εὐρώπην; ἀναλογοῦμεν, ἀν-
ταποκρίνεται ὁ πόλεμος, ἢ ἡ εἰρήνη μὲ τὰ σοφὰ στοι-
χεῖα, ἢ ὄχι; ὁ πόλεμος, ἢ εἰρήνη τελειοποιοῦν καὶ τὸ κα-
λὸ τῆς ἡμέρας, εἶναι ἤγουν πρόοδος τῆς προόδου, ἢ
ὄχι;— ἄλλο, καθίζομεν χάριν λόγου θεαταὶ εἰς τὴν Βου-
λὴν τῶν ἐνδόξων Ἀγγλοβρετανῶν, ἀκούομεν τοὺς ῥή-
τορας, ὀμιλοῦν ὁ Πάλμερστον, ὁ Στάνλεϋ, ὁ Ῥώδελ,
ὁ Γρεϋ, ὁ Γλάδστον, ὁ Κόρδεν, ὁ Κλάρενδον, ὁ Λέσ-
βν, ὀμιλοῦν φρόνημα; ὁ πολιτισμὸς τοὺς ἐπαινεῖ, τοὺς
εἰλογεῖ ὀμιλοῦν ἀσχημα, ὀργίζεται ἀροῦνται τὰ πνευ-
ματικά τους γονικά. Ὁ τρόπος μου ἤφερε καὶ ἄλλο
ἀγαθὸ ἀποτέλεσμα, ἔκμα ξυπνητοὺς τοὺς νέους τῆς
Ἑλλάδος, ἄνοιξα τοὺς ὀφθαλμοὺς τους, δὲν λέγω τῶν
γερόντων, θὰ ἦτον ἀνασκόμδιο μου καύχημα, ὅτι μὲ τὸ
μέτρον ποῦ κρινομεν ἡμεῖς τοὺς ἄλλους Εὐρωπαίους,
κρίνουν καὶ αὐτοὶ ἐμᾶς, τὸ γένος μας, διότι εἶμασθε τῆς
αὐτῆς τάξεως, τοῦ αὐτοῦ εἶδους, μιᾶς οἰκογενείας, μά-
λιστα διπλοὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν, γεροντονοιοί, παλαιοὶ
Ἕλληνας καὶ νέοι.

Κύριοι ἀκροαταί, διατὶ νὰ μὴν γελάσωμεν καὶ ὀλίγο
τώρα ποῦ πλησιάζομεν εἰς τὸ τέλος; νὰ εἰπῶ τὴν μαύρην
ἀλήθειαν, εἶδα εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ πράγματα, τὰ ὅποια
δὲν ἦτον φύσεως νὰ ἀρπάζουν τὸν οὐρανόν. Σὲν τί
εἶδα καὶ εἰς τὸ Μόναχον καὶ εἰς τὰ Παρίσια καὶ εἰς τὸ
Λονδίνον καὶ εἰς τὸ Μάντσεστερ καὶ εἰς τὰ νερά τοῦ
Κίβιγκεν; Καλῶ εἰς μαρτυρίαν τὸν ἰατροφιλόσοφον
Κίριον Βοῦρον· ἐρωτήσατέ τον. Τί λοιπὸν εἶδαμε ἱ-
ποπτο μὴ μακαριότητος; . . κριολίνας, . . τέρατα. . . θαῦ-
μα ἰδέσθαι, ὡς λέγει ὁ Ὀμηρος, προσφῆτης, μὲ τὸ ἐπιφώ-
δον ἰδέναι κριολίνας. Δὲν εἶναι ἀσυνλόγιστο, ἀπὸ

ΙΑΚΩΒΟΣ ΕἰΣ Τὸ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

ταῖς καλαναθρεμμέναις θυγατέρας τῶν Εὐρωπαίων αὐτῇ ἢ πληθμονῇ τῆς σωματικῆς λατρείας; τί δηλοῖ ὁ ἀπέραντος ἐκεῖνος γῦρος; μίμησις τοῦ σύμπαντος; τὸ δῦμπαν κυκλοειδές, τὸ λέγει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης.

Ἐστάθη ἕνας καιρὸς εἰς τον ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἀρπάξαμεν τὸν οὐρανόν. Εἶναι ὧρα νὰ ξεχειλίσῃ ἡ ψυχὴ μας, νὰ παρηγορηθῇ ἡ καρδιά μας. Ἐστάθη καιρὸς εἰς τον ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἀρπάξαμεν τὸν οὐρανόν, καὶ λέγω ἡμεῖς, ἀλλὰ ὅποιος ἀξιώθη τὴν χάριν· οἱ θεοὶ, οἱ γενναῖοι κεκοιμημένοι, θανατωμένοι τοῦ ἔτους 1821, τὰ βρέφη σφαγμένα εἰς ταῖς ἀγκαλιαῖς τῶν μητέρων, ἔπιναν αἶμα καὶ γάλα εἰς τὰ μητρικὰ σπλάγχνα, καὶ ὄσοι, ὅπανια ἀπομεινάρια τοῦ ἱεροῦ πολέμου, βλέπουν ἀκόμη τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Ἐνθνυμείσθε, Κύριοι ἄγροαταί, ποῖαν ἑορτὴν ἐπανηγυρίζαμεν τὴν ὕστερη φορὰ ποῦ ἐδιαβάσαμεν τὸν λόγον μας; ἦτον ἡ ἑορτὴ τῶν Βαῶν. Πῶς ἐπανηγυρίσθη ἡ ἑορτὴ αὐτῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἔτος 1826; Συνέπεσεν ἡ ἀλωσις τοῦ Μισολογγοῦ, ἦτον ἡ νύκτα τοῦ πολέμου καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ξημερόνοντας ἡ ἑορτὴ. Φιλὴ βροχὴ ἐξόρᾳντιζε τὴν γῆν εἰς τὸ εὔρα τοῦ λαοῦ καὶ τῶν πολεμιστῶν· σηκωμένος ὁ λύκος, ἡ ἡ φοῦκια τῆς χειρὸς εἰς τὴν φεῖκταν τοῦ σπαθιοῦ, φώναξαν τὰ παρθενικὰ κοράδια καὶ τὰ ἀγόρια « μᾶς κλαίει ὁ Μεγαλοδύναμος ἀπόψε ». Τὴν τρίτην ἡμέραν τῶν Βαῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου βλέπω ἀλῶνι στρωμένο, δὲν εἶναι ἀπὸ χερσίβολα ἀεταχνῶν, ἀπὸ θεμονιαῖς δεματιῶν, εἶναι ἀπὸ τζακιδισμένους, λαβωμένους, σκοτωμένους, εἶναι οἱ ἀδελφοί μας αἰχμαλωτοὶ τῆς φοβειῆς νυκτὸς· μανίζουσι τὰ ἄτια τῆς Ἀραπιάς εἰς τὰ πληγωμένα μέλη, εἰς τὰ παλημαρῖδια στήθη . . . τοὺς ἀλωνίζουσι. Παπαδιαμαντόπουλε, τὸ σῶμα τοῦ γέ-

ροντος πατρός σου ἴσως ἔδωκε τὴν ὕστερην ἀναπνοὴν εἰς τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων τῆς Ἀραπιάς· χαίρουσι . . . Εἰς τὰ δάση, εἰς τὰ σπήλαια, εἰς τὰ ὄρη τοῦ θλιβεροῦ ἔτους ἐζητοῦσαν τὰ ἀθῶα ἀνήλικα λαμπριάτικαις φορεσιαῖς ἀπὸ ταῖς μητέρας τους, περίλυπα διὰ τὰ ξεσχιμένα φορέματα ὁποῦ ἐφοροῦσαν, καὶ ἡ μητέραῖς τὰ ἐνδύουσι μὲ τὸ δάκρυ τους. Μὲ αὐταῖς ταῖς φορεσιαῖς τῶν δακρύων ἐνδύσαν τὴν γυμνότητά των, καὶ τῶν τέκνων των ἢ μονάδες τῆς Ροῦμειῆς τὴν λαμπρὴν τοῦ ἔτους 1826, ἀλλὰ τὰ γυμνά ἐκεῖνα μέλη, τὰ ἀλωμισμένα κοφίδια, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ πατρός σου . . . ἄρπαξαν τὸν οὐρανόν. Ἄν τὰ βλέπομεν; Ἀχινοβολοῦν εἰς τὸν κόρπον τοῦ πλάστου.

Θαυμάσατε, Κύριοι ἄγροαταί, τὸ μεγαλεῖον, τὸν θησανρόν, θησανρημένον εἰς τὰ τέβδερα λόγια τοῦ Ἁγίου δημοποιοῦν τὰ θαυμαστά λόγια, ὅτι τὸ πολίτευμα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ πολίτευμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἕνα, στενὴ συγγένεια, συγγρατούμενα, ὅτι τὰ ἔργα τῆς γῆς εἶναι διάβα, ἀνήφορος εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ χῶμα εἰς τὸ χῶμα, τὸ σῶμα μας γῆ, σκόνη, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ ἀχτίνα Θεοῦ ἐπιστρέφει εἰς τὴν πηγῆν της, εἰς τὸν θεόν, ἂν τὰ ἔργα της, ἡ εὐλάβεια της πρὸς τὸ γενηθῆτω τὸ θέλημά σου, τὴν ὕψωσαν εἰς τὸ ἐπουράνιον ὕψος.

Ἐξέτασα ταῖς ἱστορίας, ἐσυμβουλευθήκα με πολλὴ καλλίτερούς μου, δὲν ἤρραμεν εἰς τὰ μεγάλα κατορθώματα τῶν ἐθνῶν πνεῦμα τόσον ἄδολον, ἀναμάρτητο ἀπὸ τὴν θολοῦρα ἐμφυλίου πολέμου, μεστὸ καλοῦ, θεῖον, ὅσον τὸ πνεῦμα τοῦ κινήματος τῆς 25 Μαρτίου τοῦ ἔτους 1821. Τέλος τοῦ κινήματος νὰ γρημίσῃ ἀδικίαν κοινωνίαν, νὰ στήσῃ ἰσονομίαν, σταθερὴν ἐλευ-

ΙΑΚΩΒΑ ΤΕΛΕΩΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

τοῦ τέλους, νὰ εἰκόλυνῃ μὲ τὰ ἔργα τῆς γῆς τὴν διά-
βα πρὸς τὸν οὐρανόν. Τὸ μαρτύριον δὲν εἶναι προ-
σφάρι τῆς κάθε ἡμέρας, σφόδρα πικρὰ τὸ πατήρι· ἐ-
δειλάσε καὶ ἡ καρδία τοῦ Σωτῆρος εἰς τὰ χορτάρια
τοῦ Γεδσημανί.

* Ἄς ἔχωμεν θάρσος, μεγαλοψυχίαν· δὲν εἶναι τῆς μοί-
ρας νὰ χαθῇ τὸ σκῆφος εἰς τὴν πορτοπορίαν τῶν αἰώ-
νων, τὸ ὁποῖον φέρει τὰ σφαγεμένα βρέφη, ἤρωας, — κοι-
νωρία τὸ αἷμά τους εἰς τοὺς πολέμους, — τὰ ἱερὰ πρό-
σωπα Πατριάρχων, Ἱερῶν μὲ θυλιὰ εἰς τὸν λαιμόν.
Τὸ πλοῖον στολιζέται ἀπὸ τριαντατέσσαραις σημαίαις,
χωριστὰ ἢ ἰδική του· ἀπὸ τόσους λαοὺς χριστιανικοὺς
ἦλθαν νέοι πολεμικοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, φίλοι, κοινοὶ
τῶν Ἑλληνικῶν κινδύνων. Τὸ σκῆφος, κύριοι ἀκροα-
ταί, τὸ ὁποῖον φέρει τὸ ὄσιον αἷμα τοῦ ἀνθίου Κυβερ-
νήτου, καὶ τὰ βασιανιστήρια τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη
καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Ῥήγα Φεῤῥαίου, τί λέρω νὰ χαθῇ;
* Ἄν φυλάξωμεν πίστιν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς 25 Μαρ-
τιου, εἶναι μελλόμενον νὰ ἀράξῃ εἰς λιμένας μα-
κρινούς· ἢ σημαίαις του θὰ φέρουν χαρὰν, παρη-
γορίαν, ἐλευθερίαν, σωτηρίαν καὶ εἰς πολιτισμένα
ἔθνη καὶ εἰς βαρβάρους λαοὺς. Ἄν εἶναι ἀνάγκη
νὰ ἐρωτήσωμεν τὸν χρησμὸν τῶν Δελφῶν, νὰ σύ-
σωμεν ἀπὸ τὰ μελλιά τὴν Πυθίαν, μᾶς τὸ χρησμολο-
γοῦν τὰ παλαιὰ ἔθνη καὶ τὰ νέα. "Ω! οἱ εἰτυχεῖστεροι
τῶν Εὐρωπαίων, μᾶς λέγουν, ὑστερογέννητοι, πάρετε
τὰ κεφάλαια μας, μελετήσατε τὰ πάθη μας, χαρῆτε τὸν
καρπὸν τῶν ἰδρώτων μας, τὸ γένος σας μεγαλόψυχο,
φιλότιμο, ἐλεηθῆτε τὰ βάρβαρα ἔθνη, ἡμερώσατε τοὺς
ἐχθρούς σας, τὰ εὐεργετήματα τοῦ πολιτισμοῦ μετα-
μορφόουν τοὺς ἐχθρούς εἰς φίλους.

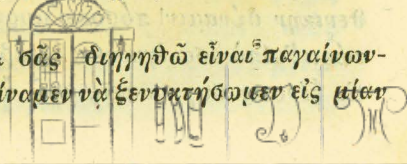
Ἄν θέλω νὰ κλείσω τὴν ὀμιλίαν μου χωρὶς νὰ σᾶς
γνωστοποιήσω δύο ἀξιωματηρίων, φερτὰ ἀπὸ τὸ τα-
ξίδι μου· συμφέρει σήμερον εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἀνα-
βάσεως εἰς τὸν θρόνον τοῦ Πρώτου Βασιλέως τῆς
Ἑλλάδος ἔπειτα ἀπὸ τὰ σκοπέδια τῆς ἐθνικῆς ἀραντο-
σύνης, συμφέρει νὰ ἀκούσετε, ὅτι ἀφοῦ ἐμίσενδα ἀπὸ
τὸ Μόναχον διὰ τὰ πάτρια δὲν ἐπῆρα τον δρόμον τῆς
Βιέννης, Τεργέστης, ἐπῆρα τὸν ἄλλον δρόμον, Τυρό-
λον, Βερόνας, Βενετίας· ἐκίνησα φθάνω εἰς τὰ σύνο-
ρα τῆς Βαυαρίας· εἶναι ἐκεῖ μικρὴ πόλις, τὴν λέγουν
Κουφστέιν· εἶναι καὶ ποταμὸς καὶ ἕνα γεφύρι· ἐσταμάτη-
σα εἰς τὸ γεφύρι, νὰ περιεγραφθῶ τὸν τόπον· ἐπέρασε
ἕνας· ἐχαιρετήθην· ὠμιλήσαμεν· ἐξηγεῖτο Ἰταλικᾶ μοῦ
εἶπε ποῖος εἶναι τοῦ εἶπα ποῖος εἶμαι· μοῦ λέγει, ἀκο-
λοῦθα με, ἔχω νὰ σοῦ δείξω τί— Τὸν ἀκολουθῶ.— Βλέ-
πεις εἰς αἰκεῖνα τὰ φουντωτὰ δένδρα κάτι ποῦ ἀσπρίζει;—
Βλέπω.— ἤξεῖραίς τί εἶναι;— ὄχι.— εἶναι ἡ ἐκκλησία
τοῦ ἀποχωρισμοῦ.— Ἀποχωρισμοῦ τίνος;— Τοῦ βα-
σιλέως σας ἀπὸ τοὺς γονεῖς του· ὁ Λουδοβίκος πατέ-
ρας του ἠθέλησε νὰ ἀθανατίσῃ τὴν ὥραν, τὸν τόπον,
καὶ ἔκτισε τὴν ἐκκλησίαν. Κίριοι ἀκροαταί, ὁ γενναῖος
στρατηγὸς τῆς Βαυαρίας κατὰ τὸ ἔτος 1833 ἔδο-
χάσθη, φαίνεται, ὅτι ὦρα μεγάλη δια τὸ ἀνθρώπινο γέ-
νος εἶναι ἡ ὦρα τοῦ μίσενμοῦ τοῦ νιοῦ τον ἀπὸ τὴν
γῆν τῆς γεννηθείώς του πρὸς ἄλλην πατρίδα, ὅθεν καὶ
ἔκτισε τὴν ἐκκλησίαν· καὶ δὲν ἐμελάσθη ὁ φιλελληνικὸς
πατος τῶν βασιλέων.

Διατί, Κίριοι, δὲν ἔχω τὴν ὀμιλικὴν χάριν, τὴν Δημοσ-
θενικὴν δύναμιν! πόσο εἴμορφα πράγματα θὰ σᾶς ἔλεγα
τώρα! Ἀπὸ ὅσα ἐγκώμια ἐδιέβασα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς
ἐξ ἑσῶν, συμφορεῖς μοῦ ἔρασε πλέον παρὰ ἄλλο τὸ

ἀναφερόμενον εἰς τὸ σύγγραμμά του ὁ Κόσμος ἀπὸ τὸν ἐννενηταετῆ Οὐμπολδ, τοῦ ὁποίου τὸν θάνατον θρηνεῖ σήμερον ἡ Εὐρώπη, La Grèce aux cœurs éloquens, ἢ Ἑλλὰς μήτηρ τῶν εὐγλωττῶν καρδιῶν, ὡς τὴν λέγει. Πόσον λυποῦμαι, Κύριοι καὶ Κυρίαίς, ὑστερημένος ὡς εἶμαι τοῦ θείου χαρίσματος· ἂν τὸ εἶχα θὰ σὰς ἔλεγα πῶς καὶ πόσον οἰκοδομεῖ ἡ ἀγάπη, καταστρέφει ἡ διχόνοια, τὸ μῖσος, ἡ χολή· τὰ φτερά τοῦ ἔρωτος καρπὰ εἰς τὸν γλυκὺν κυματισμὸν τους· χωρὶς καὶ οὔτε πλέον νὰ ἀνοίξω χεῖλη, τὸ ἑλληνικὸν ἀκροατήριόν μου θὰ ἄρμυζε τὰ ἀγαθὰ, τὴν ἀνάγκην τῶν εὐτυχημάτων ὁμοιοῦσας καὶ ἀγάπης, εἰς τοὺς πολίτας, εἰς τὸ ἔθνος, εἰς τὴν βασιλείαν. Εἰς τὴν ἀπελπισίαν τῆς δυνάμεώς μου ἄς κινδυνεύσω ὀλίγα λόγια, καὶ νὰ κεντήσω τὴν εὐγλωττίαν τῶν καρδιῶν ποῦ με ἀκοιοῦν. Τὸ ἔθνος ἄς δοξολογῇ τὸν Μεγαλοδύναμον διὰ τὸ μεγαλεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἐφθάσε, δόξαν ὀνόματος, ἐλευθερίαν, μετὰ ἀνδραγαθῆματά του καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς θείας προνοίας. Ἡ βασιλεία ἄς μεγαλοφρονῇ μετὰ τὰ τίμια, τὰ δίκαια σκῆπτρα ποῦ κρατεῖ τὰ θεμέλια τῆς στοιχειωμένα μετὰ ζωαῖς ἀθανάτων, ἄς σηκώη τὸν ὀφθαλμὸν τῆς συγχὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἐπικαλουμένη, σεβομένη τοὺς μακαρίους οὐρανοπολίτας, θεατὰς τῶν ἔργων τῆς. Ἐφορεῖε καὶ ὁ Ἰψιστος βασιλεὺς καὶ λαοὺς· ἡ ὕλη μὴδὲν εἰς τὸ ζῦγι του, τὸ ἀκοίμητο βέλος τοῦ θανάτου τὸ διαλαλεῖ· ὁ θάνατος θεῖος ὑπηρέτης· μεγαλοπρεπῆ παλάτια, φεγγόβολα ἄστρα εἰς τὰ στήθη πλάνη ὄνειρον, ὄνειροκρατεία, ζυγιάστῃς τῶν ψυχῶν, τῶν πνευμάτων, ὁ Κύριος.

Τὸ δεῦτερον ποῦ θὰ σὰς διηγηθῶ εἶναι παραίνωντας εἰς τὴν Γαλλίαν· ἐμείναι νὰ ξενιτίζομεν εἰς μίαν

τῶν πόλεων τῆς, τὸ Στρασβοῦργον, εἰς τὸν Ῥήνον· βράδην ἐφθάσαμεν, μετὰ τὰ φώτερα· ἐβγήκα νὰ περιδιαβάσω, νύκτα, μόνος μου, ἡ πολιτεία μεγάλη, ἔχασα τὸν δρόμον· εἶδα δὲν φῶτα, καφενεῖα· ἀκολουθῶ τὸ φῶς· εὐρίσκομαι εἰς μίαν πλατείαν μεγάλην, εἰς τὴν μέσην δὲν ἀνδριάντας· πλησιάζω· εἶχε γράμματα ἀναγνωσθῶ· Kleber· ἦτον ἀνδρεῖος στρατηγὸς τῆς Γαλλίας, δολοφονημένος ἀπὸ φανατικὸν νέον Ὀθωμανὸν εἰς τὴν Αἰγυπτὸν τότε εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ναπολέοντος. Σὰν τέτοια ἀγάλματα ἐνδόξων ἀνδρῶν εἶδα ἔπειτα πολλά καὶ τοῦ Πήτ, καὶ τοῦ Κάνιγγ, καὶ τοῦ Μιραβῶ, καὶ τοῦ Λαφαϊτ καὶ τοῦ Οὐάσιγκτων, καὶ ἰθαύμασα τὴν γνώσιν τῶν πολιτισμένων ἔθνων· διότι ὅπου ἡ μεγαλῆτερη ἀνταμοιβή πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἐκεῖ πολιτεύονται καὶ οἱ ἐξαιρετοὶ ἄνδρες, ἄλλας σοφίας τῶν ἔθνων. Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὰ ἀθάνατα ἔργα τῆς ἐθνοσυλείσεως τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἔτους 1843, ἡ ὁποία ἐψήφισε καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Κυβερνήτου· τὸν ἔστησε τὸν ἔγραψε εἰς τὸ χαρτί, ἄς ἦναι εἰκόνισε δυνάμει το αἰσθημα, τὸν πόθον τῆς πονεμένης ἑλληνικῆς ψυχῆς· Πολλοὺς, ὡς εἶπα, εἶδα ἀνδριάντας ἡρώων, σοφῶν συγγραφέων, περιφήμων βασιλέων, καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν· ἀλλὰ τιμὴν λαοῦ πρὸς ἐνάρετον ἄνδρα δὲν ἔχασα τόσον, εἰκόνα, πρόσωπον ἀνδρός δὲν ἐλάτρευσα τόσον, ὅσον τὸν Ἄγιον Πέτρον Πρῶτον, Βλαδίχα εἰς τὸ Μανροβούνι. Νομοθέτης, πολεμιστῆς, ἱερωμένος, φίλος ἀπὸ τῆς πατρίδος του, εἰμορφος, ἄγιος, μακρόβιος, ποιο ἄλλο μεγαλεῖο ἀνθρώπου ἠλπίζε νὰ ἀπο-

ΓΑΛΛΟΓΡΑΦΟΙ Εἰς τὸ μεγαλεῖο καλεῖ τόσον τὴν προσκύνησιν καὶ τὴν Πληροσέα· Κύριοι ἀκροαταί, ἡ πανήγυρις
 ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΡΤΗΡΙΟΝ ΠΛΗΡΟΣΕΑ· Κύριοι ἀκροαταί, ἡ πανήγυρις
 ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑἸΘΥΡΙΟΥ 4

τῆς εορτῆς τοῦ Ἁγίου εἰς τὸ Μαυροβοῖνι, ἀνέχω ζωὴν
 θὰ ἰπάρω φίλοι καὶ φιλενάδες μου, ἀν θέλετε, κάμε-
 τέ με μηνυτὴν τῶν παραγγελιῶν σας, τὴν δεήσεά σας,
 καὶ δια νὰ πιστεύετε τὴν πίστιν μου εἰς τὸ θέλημα
 σας, ἐλπίζω, θὰ προσπαθῶ με τὰ δάκρυα μου, εἰς
 ἀνταλλαγὴν τῶν δεήσεών σας, νὰ σὰς φέρω τὴν εὐχὴν
 τοῦ Ἁγίου. Εἶναι ἅγιος εἶναι ἅγιοι ὅσοι φωτίζονται
 ἀπὸ τὰ ξύλα τοῦ σταυρωμένου θεοῦ, ἐπειδὴ καθὼς ὁ
 θεῖος Ἀγγουστίνος εἰς τὸν ποταμὸν τῶν γνόψεων του,
 τὰ ξύλα τοῦ σταυροῦ, λέγει, εἶναι ὁ ἰψηλότερος, ὁ ἀλη-
 θινὸς ἀβωνας τῆς σοφίας, ἐπειδὴ τὰ ὅσα ὁ Ἰησοῦς
 Χριστὸς ἐδίδαξε εἰς τρία ἔτη εἰς τὸν κόσμον, τα ἀνακε-
 φαλαίωσε ὅλα εἰς τρεῖς ὥρας, εἰς τὸν σταυρόν. Νέοι,
 τοῦ με ἀκοίετε, με τὸν ἅγιον Αἰγγουστίνον ἀρχήσαμεν,
 με τὸν Ἁγιον Ἀγγουστίνον ἐτελειώσαμεν ἢ πρόνοια
 τοῦ Πλατωνικοῦ Ἁγίου νὰ σὰς πορείη εἰς τὸ καλὸν
 μαζὴ με τὴν εὐχὴν τῶν γονέων σας. Χαίρετε.

Σελ. α. Διήγημα polysensuum.

» Σκῆνωμα τοῦ Μωϋσέως, τὸ τζατῆρι του εἰς τὰς συ-
νομιλίαις του με τὸν ὕψιστον.

Σελ. 3. Ἐξομολογήσεις Ἁγίου Αὐγουστίνου. Confessiones

Σελ. 10. Κρέουσα θυγάτηρ Πριάμου, σύζυγος Αἰνείου.—
ἄλλη Κρέουσα θυγάτηρ Ἐρεχθέως. — ἄλλη Κρέουσα, θυγά-
τηρ Κρέοντος, βασιλέως Κορίνθου καὶ σύζυγος τοῦ Ἰάσονος.
— Ἡλέκτρα μήτηρ Δαρδάνου, θεμελιωτοῦ τῆς Τρωάδος· ἄλλη,
θυγάτηρ Οἰδίπου καὶ ἀδελφὴ Ἀντιγόνης, καὶ ἄλλη, θυγάτηρ
Ἀγαμέμνονος καὶ ἀδελφὴ Ὀρέστου. κ. τ. λ.

Σελ. 17. Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἔκθεσιν τῶν ἐσθινῶν χρονικῶν
(Morning Chronicle) ὑπάρχουσιν ἐν μόνῃ τῇ Ἀγγλίᾳ 20,000
φιλανθρωπικαὶ ἐταιρίαι· ἔχουσι δὲ ὅλοι ὁμοῦ 40, 000, 000
λίρας, στερλίνας κεφάλαιον, καὶ ἡ ἐτησία δαπάνη των ἀνοθαίνει
εἰς 1,500,000 λίρας στερλίνας !!

Σελ. 19. Εἶχα συστατικὸ γράμμα πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπὸ
τὸν κόμητα Κύριον Κανδιάνον Ῥώμαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἡγε-
μονίδα ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν της, τὴν εὐγενῆ σύζυγον τοῦ κόμητος
Καμίλλου Ῥώμα.

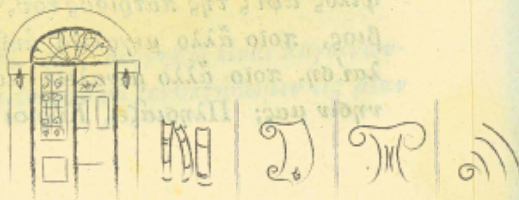
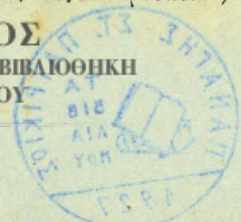
Σελ. 21. Μετάφρασις Τυρταίου, ὑπὸ Σ. Τρικούπη.

Σελ. 23, 24. Ἴδου τί γράφει ὁ στρατηγὸς Marmont εἰς τὰ
ὑπομνήματά του τοῦ ἔτους 1806 περὶ τοῦ Βλαδίχα Πέτρου Α'.
Ce Vladika, homme superbe de cinquante cinq ans en-
viron, d' un esprit remarquable, avait beaucoup de nob-
lesse et de dignité dans ses manières. Son autorité po-
sitive et legale était peu de chose dans son pays, mais
son influence était sans bornes.

Σελ. 25. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ν. Κανὼρ Νιγούς, τώρα Ἀρ-
χιερεὺς ἐχειροτονήθη εἰς Πετροῦπολιν, θεολόγος, φιλολόγος,

ΕΚΔΟΣΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Σελ. 29. Τίτλος του « Παραμύθι της Ἀλουπούς κατά τὴν γλῶσσαν τῶν παιδιῶν »

Ζήτημα πολύπλοκον. Ὅρα γνωμοδότησιν τοῦ εἰσηγητοῦ ἐπὶ τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ ἔτους 1858.

Σελ. 30. Δὲν δημοσιεύω τὴν μεταφράσιν τῆς τραγωδίας, διότι φίλοι τινὲς νέοι μ' ἔδειξαν προθυμίαν νὰ τὴν παραστήσουν εἰς τὸ θέατρον τῶν Ἀθηνῶν, πρὸς ὄφελος τοῦ ἀνεγερθησομένου λεπροκομείου.

Σελ. 32. Asssemblée constituante—Declaration des droits.

Σελ. 38. ... Λατινίζουσι τὴν μούρην τους. il fallût que Rabelais repprimât par le ridicule tous ceux qui « se en-taient de locupleter notre langue de la redondance latinicome », Lerminier.

« Il ne fait qu' escorcher le latin et cuide ainsi pin-dariser. Rabelais.

— Amyot traducteur de Plutarque, en travaillant sur le fond des idées et des faits de la civilisation grecque, a su mettre en lumière le génie et la pureté de notre langue ! Aussi Jacques Amyot fut par excellence l' écrivain du xvie siècle. Sur ce point il faut croire Montaigne, disant que grâce à la traduction de Plutarque, on osait à cette heure et parler et écrire.

Σελ. 39. Ὁ τίτλος τοῦ συγγράμματος τοῦ Κυρίου Bunsen, πρόφην πρέσβευος τῆς Πρωσίας εἰς Λονδίνον, εἶναι « ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ. »

44. Διηγῶνται τὸ διήγημα ἢ ἐλευθερωμέναισι σκλάβαισι Μισολογγίτισαισι προσθέτουσι καὶ οἱ οἱ Ὀθωμανοὶ δεσπόται των, ἀφοῦ ἄρχισαν ἢ φοναῖς τῶν ἀλωνιζομένων, συναισθανόμενοι τὴν λύπην τῶν γυναικῶν ταῖς ἐδίωξαν, ταῖς ἐστειλαν πέρα νὰ μαζώξουσι χορτάρια.

Σελ. 44. Ἀδαμάντιος Παπαδιαμαντόπουλος, ἐφέτης. Παρέλειψα εἰς τὴν ὁμιλίαν μου τὴν περίοδον ταύτην, σεβόμενος τὴν εὐαισθησίαν υἱοῦ, παρόντος εἰς τὸ ἀρχατήριον, πρὸς πατέρα.

Σελ. 46. Ὅρα μνημεῖον τῶν Φιλελλήνων πρὸς τὸ μακαρίου Τουρέτ.

ΛΕΞΟΝΤΙΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ